

IZHAJA VSAK ČETRTI

Naročnina:	Letno	polletno	četrtletno
ITALIJA	10.40	5.20	2.60
OSTRANJE	18.20	9.10	4.60

Uradne ure 1923. Za vsak m. visokine ene osmrtine, zahvale, poslana, vabila 80 cent. Plača se vnaprej. Posamezni izvod 20 cent.

DELO

Rdeča armada je dragocenega pomena za svetovni proletarijat, ker mu kaže pravo pot: namesto da bi se bojevala za stare uzurpatorje, vodi odločilni boj za svobodo!

Trst, 1. marca 1923. — Leto IV. — Štev. 160.

Glasilno Komunistične stranke Italije

Pri nas je tako:

V kapitalističnem režimu ne more nobena vlada zadovoljiti vseh svojih državljanov. Tudi tedaj ne ako je vlada sestavljena kot sad združenja ali koncentracije sorodnih strank ki tvorijo v parlamentu ogromno večino. To je v bistvu rezima in je ob enem slaba stran vseh meščanskih, malomeščanskih in socialdemokratskih vlad. Vsaka vlada da je zastopnica in braniteljica gotovih gospodarskih in socialnih razrednih interesov. Vseh interesov ne more zadovoljiti nihče. Dokler bodo obstojali različni gospodarski interesi od katerih mora živeti en del na račun drugega, bo taka splošna zadovoljitev nemogoča. Vendar bi morala skrbeti vsaka vlada za to, da objemajo interese, ki jih brani in zagovarja, kolikor mogoče največje število državljanov in da je število nezadovoljencev kolikor mogoče najnižje. Vsaka vlada skuša tudi to doseči ker je tem bolj zanj in tem sigurnejši njen obstoj čim manj ima nasprotnikov, čim večje je število državljanov, ki se čutijo zadovoljni. Tako pa ni mogoče trditi o sedanjih italijanskih fašistovski vladi. O njej se sme z mirno vestjo trditi, da je storila vse mogoče, da si ustvari kolikor mogoče največ nasprotnikov in da pomnoži število nezadovoljencev do najvišje mere.

Svoje nasprotnike ima fašistovska vlada v prvi vrsti med delavstvom in med proletariatom sploh. To je naravno. S svojim delom pa si je ta vlada pričela ustvarjati nasprotnike tudi v krogih malomeščanstva in sploh v vseh kapitalističnih slojih. Vse njene dosedanje odredbe so nasprotno nemanjem in koristne imovitim slojem. Pred njo se skoro ne čuti nihče več varnega in vse je objela tesna skrb za bodočnost. Nesigurnost se je polastila vseh s takšno silo, da bi morala razmišljati o njej vsaka resna vlada. Fašistovska se pa zato ne zmenj in gre dalje svojo pot prepričana, da bo premagala vse težkote in da se bodo uklonili njeni volji in njeni sili vse do zadnjega.

Industrija životari in v trgovini je stagnacija. To je seveda splošen mednarodni pojav in bi bilo neumno iskati vzroke samo v Italiji. Ali ta pojav je tudi tu pri nas in povzroča brezposelnost in njo združeno bedo. Fašistovski vladi se pa to ni zdelo dovolj. Pod pretvezo, da mora poskrbeti za to, da ne bodo železnice pasivne, je odpustila na tisoče in tisoče železničarjev, ki so bili tako vrženi v brezposelnost in revščino. Pod pretvezo da je pri pošti in telegrafu preveč osebja, bo odpustila več tisoč pošto-telegrafskih uslužbencev. Ti bodo povečali število brezposelnih. Podminister reparta invalidnih vojnijskih penzij je s svojim načrtom s katerim hoče prenoviti dosedaj način razdeljevanja imenovanih penzij, ozlovoljil vojne invalide, ki hočejo biti respektirani kot ljudje in ki so zares žrtvovali na bojnem polju za domovino od katere zahtevajo opravičeno priznanje in zagotovitev življenja. Po vseh uradih je vlada zmanjšala število uslužbencev in je s tem pomnožila brezposelnost in nezadovoljnost ne, da bi bila kaj koristila državi upravi. Povsod se odslavlajo stari uradniki in se na njihova mesta imenujejo novi fašistovski, vladi prijazni in zaupljivi elementi.

In še ni vse. Odpravila je vse dosedanje naredbe glede stanarin po katerih je bilo mogoče tudi mestnemu revu spati pod streho. Hišne gospodarje je odvzela dosedanjih dolžnosti in ti so planili sedaj kakor lačni psi na najemnike, da jim vzamejo še zadnji sold, ki je ostal od plače slučajno prost za najnujnejše potrebe. Zadovoljila je torej hišne gospodarje in razljutila najemnike, ki so v Italiji v ogromni večini. Izpremenila je tudi zakon državne brezposelnosti podpre na način, da se bo število onih, ki so imeli dosedaj pravico do take podpore, znižalo na najnižji minimum.

Velika brezposelnost ustvarja tudi stagnacijo v mnogih obratih. Za koga naj se izdela obleka, obušarja in druge potrebščine ako so ljudje brezposelni in nimajo torej denarja ali pa so zaposleni in morajo večino svojih zaslužkov znašati v nenasišna žrela hišnih posestnikov? Kriza v industriji in v trgovini povzroča naravno znižanje plač. Čim manj zaslužka, čim manj denarja, tem manj ljudje kupujejo in čim manj kupujejo tem manj delajo tovarne in trgovine, tem bolj raste brezposelnost in nezadovoljstvo v malih trgovskih krogih, ki nimajo komu prodajati. To je oni slepi krog, iz katerega ni izhoda in iz katerega raste samo vedno večje nezadovoljstvo.

Navedli smo samo najmarkantnejše pojave v notranji politiki Mussolinijeve vlade. Mnogo je še drugih vladnih sklepov ki so povzročili nezadovoljstvo v drugih krogih. To nezadovoljstvo je že tako

veliko, da je zašlo v fašistovske sindikalne vrste in da pričnejo misliti tudi že fašistovski delavci, da tako ne more več naprej. Le metodam na silja se imajo zahvaliti fašisti, da se ni porodil iz tega splošnega nezadovoljstva odpor. Odpor se bo pa porodil čimprej bo struna več napeta.

Mi ne bomo dajali Mussolinijevi vladi nobenih naukov. Tudi jih nebi gospodje sprejeli. Ali včasih je tudi zelo potrebno. Potrebno je, da zbere v njim proletarijat svoje sile in svojo uro.

Domovina je lepa reč in je tudi lahko ideal. A vendar ni mogoče narediti v njenem imenu vsega. Pač se je že mnogo naredilo in proletarijat je na svoji koži okusil kaj se je že smelo narediti v imenu domovine. Največji trpin in najnižnji suženj se pa včasih tudi naveliča. Nič dela, nič zaslužka, nič podpore, dražja stanovanja, dražje življenjske potrebščine. Kdor ima veliko se lahko na vse to poživža. Ali kdor nima nič razum moralnega in fizičnega trpljenja, ne more ostati dolgo pasiven napram svoji in svojih ovirah bedi.

Če pa se bo zgodilo, da bo začela uboga para godrnjati in bo zahtevala kos suhega kruha da si podaljša življenje, bo vlada seveda očitala njim da so puntarji, da niso nikdar zadovoljni in jim bo dala namesto kruha mrzle zapore, da si tam vtepejo v možgane stari nauk, da je bilo tako od nekdaj in da mora radi tega tako ostati.

Nam se pa zdi, da vlada, ki množi število nezadovoljencev, si množi število nasprotnikov in koraka s silnimi koraki svojemu koncu nasproti. Vemo. To ni še tako blizu in ne maramo prorokovati njegove ure. To tudi ni važno. Važno je, da vemo v kakem položaju živimo in kdo je tega položaja kriv.

Druge pride samo ob sebi in mogoče ne bo treba, da bi ganili komunisti niti z mezinem ne.

Petletnica obstoja Rdeče armade

Rdeča armada se je porodila v težkih bojih, ki jih je moral ruski proletarijat voditi na tisoče. Čeprav je ta armada imela tudi poraze, zavzema danes kljub temu prvo mesto v proletarski državi v celotni svetu.

Bojevali se je morala proti neštivilnim sovražnikom in je vedno izšla zmagovalna. Z ljubeznijo in s ponosom se spominja ruski proletarijat, najbolj emancipiran razred v celotni svetu, — na junake, požrtvovalnost polne čine, in na velike rezultate, ki so bili doseženi v prešlih bojih.

Danes se spominja Sovjetska Rusija svojih delavcev in kmetov, tvorečih rdečo armado, ki je edina in najsigurnjša trdnjava proti ofenzivi kapitalističnega sveta in proti najsilnejši reakciji.

Rdeča armada se ni bojevala samo za rusko delovno ljudstvo in za rusko revolucijo, ampak tudi za svetovno revolucijo, za proleterce celoga sveta, tudi za tiste, ki se niso pridružili boju niti tedaj, ko je bil ruski proletarijat zmagoval.

Danes je celotno človeštvo, nahajajočemu se v nevarnost pred svetovno vojno, rdeča armada edino sredstvo s katerim se je mogoče ubraniti vseh grozot. Je edino sredstvo ki bo dovelo silne mase k boju za svetovni mir. Rdeča armada se javlja človeštvu kot zanesljiva obramba proti eventualni groznji imperializma proti Sovjetski Rusiji. Je dragocenega pomena za svetovni proletarijat, ker mu kaže pravo pot: namesto da bi se bojevala za njene stare uzurpatorje, vodi odločilni boj za svobodo.

Spominjaje se teh njenih častnih dni, pošiljamo junaki rdeči armadi naš bratski pozdrav.

Zivela rdeča armada in rdeča mornarica!

Zivela zmaga revolucionarnih delavcev in kmetov Rusije!

Zivela Sovjetska Rusija, prva proletarska država sveta!

Zivela ruska in svetovna revolucija!

Da se prežene tmine suženjstva, naj gori plamen razredne zavesti.

Da bo ta plamen čim svetleje plapolal, naj živi njegov pospeševatelj, razredno časopisje.

Delavci skrbite za to, da ne utihne glas slovenskih proletarcev, »Delo«, skrbite, da ne ugasne plamen, ki naj vas povede k svobodi!

pričeti takoj. Tudi se naj nihče ne naslanja preveč na vladne korake proti jugofašistom. Pašičeva vlada bo nastopala proti »Orjunu« dokler bo ta služila samo demokratični stranki. Kadar se zgodi, da bosta Pašič in Pribečević zopet v enem skupnem ministru, bo vlada »Orjunu« podpirala. To naj ima jugoslovanski proletarijat vedno pred očmi. Nasprotnika se ne sme nikdar omaloževati tudi ne podcenjevati njegove moči. Bolje je biti na jasnem z njim popolnoma.

V »Orjunu« je veliko članov bivše tržaške N. D. O. (narodne delavske organizacije). Ti uganjajo svoje neumnosti v Jugoslaviji kakor so jih uganjali svoj čas v Trstu. V Mariboru, Celju in drugod je ta organizacija sestavljena skoro izključno iz gorizemskih elementov. Je to pač velika sramota za nas primorce. Pa se ne da pomagati.

Vendar ne bo, o tem sem prepričan, vse nič pomagalo. Jugoslavija ne bo ušla usodi ki ji je sojena. Bodočnost je naša, je od delavstva in nič nam ne more zapreti vrat do nje. Rajši bi šli lepo naprej toda... kaj že pravi Cankarjev Kantor? ako sije solnce mi e vseč in grem naprej, če dežuje se pa ne vstavim, grem naprej vseeno.

In mi gremo naprej vseeno pa naj dežuje in naj dvfva še največji narodni vihar.

Mi moramo naprej!

s. c. delavec

Politični teden

V Jugoslaviji se boje, da nebi ostali zadnji kar se tiče protiproletarske reakcije. Zato se sedaj podvzajajo. Proletariat si je ustanovil svojo *Neodvisno delavsko stranko*, v imenu katere je stopil v volilni boj. Volitve bodo 16. marca. Nova stranka je sklenila, da vloži v vseh volilnih okrajih svoje volilne liste t. j. kandidate. Vlada ne more nastopiti proti tej stranki v imenu zakona za zaščito države, ker se ne imenuje komunistična. Zato ji pa o vira del na vse mogoče načine. V Beogradu, v Zagrebu in drugod je vlada aretirala brez vsakega povičja obilo voditeljev nove stranke in mnogo kandidatov. V mnogih krajih je prepovedala izdaj delavskih časopisov. Iz Zagreba je policija izgnala nosilca liste delavske stranke sodruga Gabrijele Kranjca. Udruga je v uredniško prestora lista »Borba« in izgnala urednika Kamila Hrovatina. Nadalje je izgnala urednika »Radničke Stampe« sodruga Ante Ciligo in ga hotela izročiti italijanskim fašistom ker je doma iz Istre in ga italijanska policija išče radi znanih dogodb v Labinju. Izgnani so bili tudi strokovni funkcionarji sodruga Ivan Krdelje in Gavro Predajec, Aretirani so bili še sodruga Kordić, Saloman, Ivan Kralj in drugi. In kljub vseh tej reakciji, kljub vsem oviram, stopa jugoslovanski proletarijat v volilni boj na način, da se je meščanstvo usetralo. Mi se jugoslovanskim delavcem divimo. Taki delavci, taka stranka morajo zmagati.

Vladi so se pridružile tudi sošnjiške oblasti. V Osijeku in v Mitrovici nista hoteli sodišči sprejeti kandidatne liste Neodvisne delavske stranke. Eh, roka roko umije.

V Sloveniji se vrše povodni volilne borbe pričrki ki so nekaj vredni. V volilni boj je stopil tudi zloglasni bivši deložni glavar Kranjske Dr. Sustercič. On trdi, da ni nikdar »pil« živila vojna. Klerikalci pa ga dolže, da je rotnel in vabil vojske naj natepo srbe kakor se spodobi. Mi pa vemo kako je bilo. Vse slovenske stranke in vse slovenske novine, izvemski socialistične, so se zavemale za vojno kakor nebi bili prej nikdar mislili. Proletariat bo naredil le svojo

dolžnost ako bo pokazal vsem tem strankam fige pod nos.

V Čehoslovaki se pripravljajo, kakor smo že poročali v zadnjem uvodniku, zakon za zaščito države. Zakon je naperjen proti komunistom in ni torej nobeno čudo ako se komunisti proti temu zakonu bore. Po vseh mestih je priredila Komunistična stranka shode, ki so vsi sijajno izpadli. Med tem se pa obnašajo tudi tamodnji socialdemokrateji kakor povsod drugod: pomagajo reakcionarni vladi pri delu zoper proletarijat. Naloga buržoaznih podprenikov je pač povsod enako sramotna.

Fašizem se je porodil tudi na Dunaju. Avstrijsko fašistovsko gibanje vodi pristaši habsburske dinastije, ki bi radi, da bi se vrnilo nekdanji zlati čas za avstrijsko črno reakcijo. Četa oboroženih avstrijskih fašistov je že navalila na zborujoče delavstvo in ga napadla. Prišlo je do spopada in fašisti so enega delavca ubili. Proletariat pa nima volje se pričeti ubivati v imenu domovine. Zato so dunajski delavci že organizirali svoje bojne čete. Komunistična stranka je v pretečenem tednu priredila ogromno delavsko demonstracijo. Udeležilo se je več tisoč delavcev. Vršili se je shod na katerem so delavci sklenili da izročijo vladi ultimatum, s katerem se zahteva od vlade, da takoj razoroži fašistovske čete. Ako ne bo tega storila vlada, se bo moral tega posla poprijeti proletarijat sam. Sila proti sili. In proletarijat bo imel popolnoma prav. In kdor dela kakor socialpatriotje, ki uče delavstvo naj bo mirno, naj skrbi za državo in naj se pusti mirno ubivati, ta je izdajalec delavstva.

Italijanski in Jugoslovanski kralj sta že podpisala rapalsko pogodbo, ki stoni lahko v definitivno veljavno. V Opatici se bo sestala sedaj mešana komisija, ki ima nalogo, da pogodbo uveljavi. Jugoslovanske čete so že zasedle Sušak in italijanska posadka je baže že zapustila tretjo delmatinsko četo. Slovenska buržoazija se radi pogojev te pogodbe hudo jezi, ker je dobila od Avstrije premalo denarja. O tem povemo prihodnjič kaj več.

Fašistovska in nacionalistična stranka v Italiji sta se združili v enotno stranko. Hujšega se ni zgodilo. Izpremenilo se tudi ni s tem prav ničesar.

Podatniki ministrstva za penzije vojnim invalidom je doživel poraz. Gospod De Vecchi, tako se namreč imenuje, ki je odobraval početje fašistov proti delavcem v Turinu, kjer je bilo zavratno ubitih petnajst delavcev, je sestavil nov načrt za vojne invalide penzije. V tem načrtu je rečeno, da vojna invalidna penzija ni pravica invalidov in ne dolžnost države marveč miloščina, ki jo da država invalidom. Država da lahko stori kar hoče ker ona vlada nad življenjem in nad smrtjo svojih državljanov. Vojaki da so je izvršili svojo dolžnost v vojni in da nimatej pravice zahtevati radi te svoje dolžnosti od države nobene pomoči. Proti temu načrtu so se uprli italijanski invalidi, ki so se priredili več demonstracij proti De Vecchiju. V Turinu so ga izžvegali in mu niso dovolili niti besede. Proti temu najmodernejšemu državniku se vrše agitacije tudi v fašistovskih vrstah samih. Država torej ni več niti mati marveč staroški bog, ki vse hoče in nič ne da.

Okupacija Poruhirja po Francozih se nadaljuje in se širi. Spopadov med nemškimi prebivalstvom in med francoskimi vojaki je vedno več. Francozi aretirajo in izobčijo voditelje nemških redarstvenih oblasti in razne industriale. Nemški odpor postaja tudi vedno resnejši in opasnejši za francoze. Nemci so zaprli razne kanale po katerih se je prevažalo premog. V rudnikih se ne dela ali se pa dela in se nič ne producira. Francija ima tako radi svoje okupacije vedno večje stroške in vedno manj preмога. V Poruhirju se vrši hud boj med francoskimi in nemškimi kapetoni. Nemci hočejo vseljati do skrajnosti dočim nočejo Francozi tudi ne odnehati. Javno je, da je rešitev le v proletarski revoluciji, ki dozoreva in bo počila prej ali slej. Nemški proletarijat se na to temeljito pripravlja.

Turški narodni svet v Angori razpravlja vprašanje ali se naj odčrbi ali ne pogodbo kakor jo je predlagala antanta in Lausanni. Iz tozadavnih poročil bi se dalo sklepati, da so oni, ki so proti pogodbi, v večini. Položaj na vzhodu je radi tega še vedno nejasen in nevaren. Možnost nove vojne ni izključena. Oni, ki so proti pogodbi trde, da mora nova Turcija izvojevati vse točke narodnega pakta. Morda nam prinese prihodnji teden kako novost.

Iz Italijanske socialistične stranke

Vodstvo socialistične stranke je sklenilo definitivno, da se bo vršil meseca marca strankni kongres, ki bo zaključno sklenil združitve s komunistično stranko Italije. V stranki se vrše še vedno boji med pristaši, ki so za in med drugimi, ki so proti združitvi. Oni, ki so za združitve bodo pričeli izdajati do kongresa svoj list »Piu Avanti«, ki se bo tiskal v Milanu.

Glavni urednik lista »Avanti« in vsi drugi uredniki so se izjavili, kakor znano, proti združitvi in so v tem smislu

tudi list pisal. Sedaj se je ravatelj lista Serrati rnil iz Rusije in je moral konstatirati da so ga njegovi sodružniki izdali ker je bil in je on vnet zagovornik združitve. Koj ko je prišel je objavil o stro obsebo proti urednikom in jih skoro vse odslovil. P. Nenni ni več glavni urednik lista. Med onimi, ki delajo proti združitvi je tudi znani bivši ravatelj tržaškega »Lavoratore« Passigli. Serrati trdi v članku, da so se vsi ti ljudje obnašali napram njemu in stranki nečastno in da so kršili disciplino.

Generalni štab proletarske reevolucije

(Poročilo sodr. Zinovjeva na III. svetovnem kongresu Komunistične mladinske internacionale)

Zinovjev (burno pozdravljen) Sodrug, vi izvršujete ravnokar svojo delo in mi smo uverjeni, da je ta vaš kongres v marsičem slifeš IV. kongresu Komunistične internacionale. Poročal bom nekoliko o poteku tega poslednjega:

O pomembnosti kongresa

sem razpravljal v svojem zaključnem govoru, da je bil v prvi vrsti kongres predizbiraj, kongres ugotovitve dejanskega položaja v mednarodnem gibanju in ne kongres, ki bi nam dal novih smeric, novih navodil. Ni bilo povoda, kajti razmere so v polnem iste kot za časa III. kongresa Kom. internacional. Potreba je bilo ne novih smeric marveč natančnega analiziranja našega gibanja, priskrba naša taktike in zboljšanje obojih v nekaterih deželah.

Mednarodni fašizem

Ni še minulo par tednov in že so dogodki potrdili naše sklepe. Ena izmed najvažnejših idej naše taktične resolucije je posvečena gibanju mednarodnega fašizma. V tej taktični resoluciji smo omenili, da se bližajo doli, karakterizirajoči mednarodni fašizem in da lahko črpamo iz nje celo vrtoglav. Pred uro so nas obvestili o umoru poljskega predsednika Narutowiča. Postal je žrtev poljskega fašizma. Razmere na Poljskem so vam znane. Predsednik poljske republike ni bil predstavnik kake revolucionarne stranke, ampak kmetijske stranke, celo reakcionarne, ki pa se ne da istovetiti s kuko veleburžoazno stranko. Bil je izvoljen z relativno večino s pomočjo drugih narodnih manjšin. In kakor bi trenil se je pojavila reakcija. Par ur demonstracije in Narutowič je padel.

Ker Poljska ni naš prvotna dežela za tozadavne politične dogodke, je zato še merodajnejša za ocenjevanje takih procesov, ki se odvijajo v vseh isti obliki kakor v kaki drugi razvitejši državi. Vloga fašizma in nacionalizma je na Poljskem zelo jasna. Odgovornost za ta čin nosijo poljski social patriotje, moralno nepravilni in obnemogli. Poskušili so z generalno stavko proti fašizmu, ki se je vsled nezadostnih predprijav ponesrečila. Reakcija se zato niti ni začela in prešla v ofenzivo. Neboj poljskih poslancev P. S. S. med njimi znani Dąbski in drugih voditeljev II. internacionala je bilo nabitih. So pač zaslužili. Dogodki v malih deželah so sorazmerni z dogodki v velikih deželah. In v takih trenutkih, ko so social demokrati resnično močni, podpirajo buržoazijo. Tako je načeta reakcija pride v ofenzivo (Italija in druge države, ki so na vrsti) in social demokrati niso v stanju obrzati svojih pozicij. Dočim smo tekmo IV. kongresa Komunistične stranke ugibali, da se nam bliža perioda fašizma, smo danes prepričani, da se nam bliža z naglico.

Ker se je posrečila Mussolinijeva akcija, raste bojažljivost fašistovskih hand z vsako uro, tako, da bomo imeli v kratkem celo vrsto fašistovskih gibanj.

Mladina stoji pred specielno nalogo.

Edina moč, ki naj odpravi fašizem, smo mi, Komunistična internacionala in revolucionarni del delavskega razreda, ki nas spremlja.

Proletarska obramba

Najvažnejše vprašanje je organizacija obrambe. Sedaj je nemogoče razpravljati in predvidevati skupno obliko te obrambe, ker se mora v vsaki deželi prilagoditi danim razmeram in temu dosledno tudi organizirati. Glavna naloga mladine pa je, da organizira to obrambo. Mi nismo teroristi in smo proti vsaki akciji, ki jo izvrši kdo na svojo roko, ker vsi odločilni prevrati v zgodovini so mogoče le v skupni akciji delavstva.

Je pa tudi nemogoče, da ostanemo hladni napram temu pojavu. Če danes fašisti pobijajo ljudi, kakor so Rathenau in Narutowiča, je vendar jasno, da je njih nastop širokopotezna akcija naperjena predvsem proti Komunistični internacionali. Stojimo pred potrebo druženja vseh proletarskih sil, da je neobhodno potreben oborožen nastop. Buržoazne države, ki niso še fašistovsko organizirane se nato mrzlično pripravljajo. Prihaja celo glas o takem oboroževanju iz držav, ki po vojni niso prizadete in kjer je delavsko gibanje šele v povojih npr. Skandinavija.

Haaska komedija

Spet neko vprašanje, ki je v območju mladinskega gibanja, je v tesni zvezi s haaskim kongresom treh socialističnih internacional. Sodrug Radek nas je obvestil potom telegrama, da so je posredilo naši delegaciji diskusija, in bo središče vsega razpravljanja.

„ORJUNA“

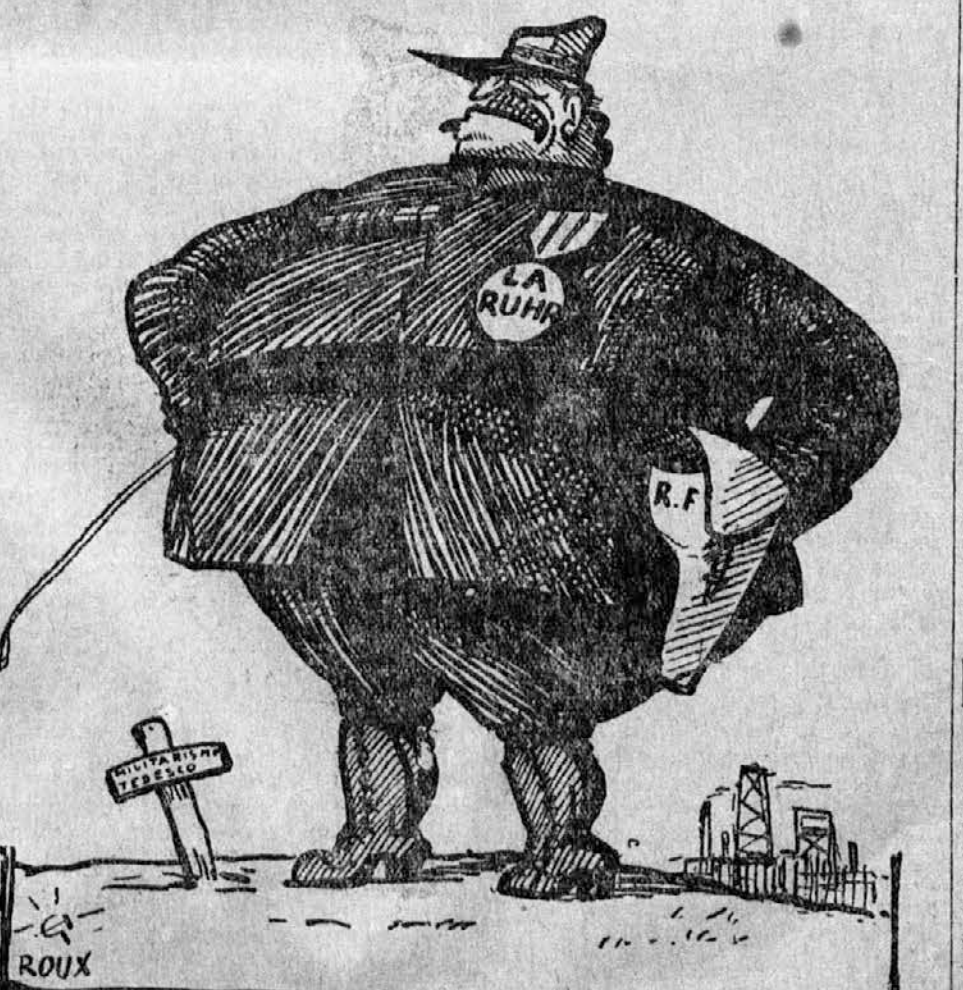
Bil sem po opravih nekaj časa v Jugoslaviji. Tež osvojenim domovini jugoslovanskih izkoriščevalcev in verzičkov. Izvedel sem marsikaj. Presenetilo me ni ničesar. Kakor pri nas, tako je tudi tam. Pošten delavec ima povsod težko življenje. Prepričan sem se že bolj, da je svet, kakršen je danes, ustvarjen za lumpe, za breznačajne in brezvestne. Kder dela, ta nima nič; kder ne dela, ta ima vse kar hoče, denar, udobnosti in časti. Tako je pri nas, tako je povsod.

Gospodarska kriza je splošna. Jugoslavija še ni mogla izogniti tej strahni sledici svetovne vojne in kapitalističnega razvoja. Valuta pada dan za dnem in brezposelnost raste kakor, da je dobila za svoje življenje najboljša tla. Ako pa gre Jugoslavija v vseh slabih rečeh spredno, noko v roki z drugimi kapitalističnimi državami, hoče biti in je na polju protidelavske reakcije, na prvem mestu. O tem ste že mnogo pisali in nočem zato dolgočasiti čitateljev »Delo« z nepotrebnim ponavljanjem splošno znanih dogodkov. Se nekaj hočem povedati o čemer ni »Delo« še veliko pisalo.

Reakcija, kakorkoli je bila in je velika, ni utrdila delavstva. Jaz sam sem se čudil temu bolj nego domači ljudje. Socialdemokratje ali, kakor jih tukaj običajno imenujejo, policia socialisti, so izgubili pri delavstvu že vse simpatije in vse spoštovanje. Večina organizacij in delavskih zbornic, ki so bile že v rokah komunistov in jih je obalst izročila socialpatriotom, so že zopet pod komunističnim vodstvom. Delavstvo izkazuje svoje simpatije do komunističnega gibanja brez strahu in odkrito. Tu gre prvo mesto zlasti srbskim in hrvaškim delavcem. Komunisti pa nastopajo tudi zares energično in se ne strajajo nobenih žrtv. To vzbuja pri delavstvu pogum in veselje do dela. Ker je Komunistična stranka prepovedana, so si ustanovili delavci svoje neodvisno delavsko stranko. Vlada bi rada prepovedala tudi to. Delavstvo pa obiskuje volilne shode te stranke v velikem številu in se nič ne boji policijskih metok. Mirno lahko trdim, da ima jugoslovanski proletarijat namen kljubovati kapitalistični reakciji. Tak proletarijat mora zmagati in bo zmagal. O tem ni nobenega dvoma.

Ker se je zdelo jugoslovanskim izkoriščevalcem, da je »zakonitost« reakcija se vedno premehka in nezadostna, je ustanovila demokratska stranka, ki ji načelju je zloglasni Pribečević, po vzoru italijanskih fašistov, posebno ilegalno ali protizakonito reakcijo. Organizacijo jugoslovanskih Nacionalistov. Po začetnih črkah svojega imena se imenuje sedaj ta organizacija ORJUNA. Nacionalisti trde, da pomeni beseda »Orjuna« v staroslovenskem jeziku vihar. Vsi tedaj so si vsteli v glavo, da je njihovo gibanje viharno, da so oni pravi praveci vihar, ki bo očistil domovino vseh njenih zunanjih in notranjih nasprotnikov. Ljudje pa vedo, da niso vihar marveč, da so čisto navadni kapitalistični tolovaji, razbojniki, proti katerim je vsako obrambno in napadatelno sredstvo na svojem mestu. Imenuje-

Kako se rešujejo domovine

„Domovina je v nevarnosti“ — kriči francoski imperialist, za-krivajoč s to lažno novo izkoriščanja

Delavsko gibanje

Apel stakvoječih francoskih rudarjev rudarjem v Poruhruju

Našim sodrugom, rudarjem v Poruhruju!

Boj med romskim in francoskim imperializmom je našo bedo povečalo. Logično je, da moramo stakvoječi nastopiti, ker smo žrtve istega zla. Kmetu bo kmalu boj med kapitalisti obojih dežel; tedaj se bodo isti združili, da nadaljujejo ofenzivo proti delavskemu razredu.

Prisla je ura, ko ne smemo poznati nikakih mej. Prisla je ura mednarodne akcije. Prisla je ura, ko mora vsak uvideti, da je en sam kapitalizem.

Kakor kaže, bo značilna borba, za katero se pripravljajo francoski rudarji, začetek dobe mednarodne borbe, v istem smislu, kakor je tisti organizacija podjetnikov mednarodna.

V boju si moramo medsebojno zaupati. Ako boste solidarni z nami bo to znak, da nam zaupate.

Naš boj ni političnega značaja, kakor skuša to dokazati buržoazno časopisje, ampak je to boj za zboljšanje naših življenjskih razmer. Svesti si sedanje težke ure hodite uvideti, da je treba odpraviti vse krajne razlike, kakor to dela kapitalizem. Zaupanje zadržava zaupanje. Solidarnost zahteva solidarnost!

Skupno delovanje bo tvorilo podlago vaši uspešni akciji za ustanovitev nerazdružljivega nemško-francoskega bloka.

Uspeh francoskih rudarjev bo tudi vaš uspeh!

Zvela mednarodna solidarnost!

Za predsed. ujedinjene zveze rudarjev Generalni tajnik: H. Delfosse

Reakcija proti komunističnemu isku

Berlin, 26. februarja

Keil je izdal odredbo, s katero se prepove izhajanje komunističnega lista »Städtische Arbeiterzeitung«, ki je objavljal razkritja, na podlagi katerih je jasno, da je Hel general Seek, poveljnik Reichswehr-a (državne brigade), v zvezi z nemškimi fašisti. Inkriminirani članek je bil objavljen v »Rote Fahne« pod naslovom: »Seikt organizira meščansko rojstvo.«

Nemški proletariat na obrani proti fašizmu

Berlin, 26. febr.

Akcija nemških komunistov za obrambeno enotno fronto proti fašizmu pričnata dajati sateve.

V Essen se je vršil javni shod, na kojem je bila sprejeta resolucija, s katero se proletariat izjavlja proti enotni nacionalistični fronti in za delavsko vlado.

V Essen-Stoppenerju se je ta resolucija tudi praktično izvedla.

Po zaključku zborovanja tovarniških svetov so se ustanovile akcijske skvadre, sestavljene po večini iz mladenčev.

Enako se ustanovljajo obrambene čete tudi v drugih mestih ter se vedno bolj naglašajo parolo: »Obronitec proletariata proti obronitvi reakcije!«

Nemška Komunistična stranka italijanskim komunistom

Berlin, febr.

Sodrug in sodružice!

Nemška Komunistična stranka zasleduje z obdobjem junjsko borbo italijanskih bratov.

Fašizem se ne more odbržati na vladi, ako brutalno ne zatire revolucionarne prednje straže italijanskega delavskega gibanja. Opuščajoča komunistična taktika, odprava prostega združevanja, pred kratkim tvorsne aracije v velikem obsegu somišljenikov Komunistične internacionale, izgornit in trpinčenja revolucionarnih delavcev znači slabost in strah Mussolini-ja pred proletariatom. Fašisti ne morejo vzdržati obljub, danih srednjim slojem in delavcem; zato pa skuša obvladati delavce z brutalnim nasiljem.

Reformisti nadaljujejo njih izdajalsko misljo. Ti so »zvesti protivniki« Mussolini-ja, preganjalca komunistov.

Vsak revolucionarni delavec gleda z gnjusom na lalape buržoazije.

Sodrug in sodružice!

Nemška Komunistična stranka obrača pozornost vsega nemškega delavskega razreda na teroristični režim Mussolini-ja, nekdanjega socialisti.

Mednarodni proletariat energično protestira proti italijanskemu belemu terorju.

Izvrševalni odbor nemške Komunistične stranke je podpisal, v znak bratske solidarnosti nemških komunistov s svojimi bratovi, kot prvi obrok v prid skladen za italijanske politične begunce.

Zivela junaska Komunistična stranka Italije!

Zivela Komunistična internacionala!

Izvrševalni odbor nemške Komunistične stranke

Po Izvolitvi Andreja Marty

Rdeči prapor na občinskem postopju

Paris, febr.

Znaga Andreja Marty v okrajih Same in Charonne je imela večer svoj odmev v občini, katerega si nihče ni pričakoval in ki ni spravi nikakor v dobro voljo trdost blokovnih svetovalec in Poincaré-ja čigar so zvesti služalniki.

Včeraj se je imelo vršiti slavnostno odklikovanje radiologa Vaillant-a z znaki komandanta častne legije.

Zgodaj zjutraj je poklical k sebi župan dva naša sodruka in ju naprosil, naj ne obesimo pri tej priliki slike Marty-ja v dvorani, kakor so to vedno delali. Naša sodruga sta odgovorila, da je to nemogoče, zato se je prenesla slavnost v drugo dvorano.

Pravo zgodo pa je vzbudila vest, da je obešena na občinskem stolpu rudeca zastava, z napisom: »Oprostite Marty-ju Prapor je spalol od 17te ure, potem je bil odstranjen.«

Kakor znano, je Andrej Marty skupno z Alojzijem Budna vodil upor pasadke francoskega brodevoja, ki je bilo postano

Henry Barbusse

vstppi v Komunistično stranko Francije

Paris, 26. febr.

Henry Barbusse je izjavil, da želi vstopiti v Komunistično stranko Francije. Že pred letom je sprejel komunistične ideje, ni pa oficijelno pristopil k stranki.

V nekem članku priobčenem v listu »Humanité« razlaga o vzrokih, ki so ga privedli do tega, da se je priključil našemu gibanju, ravno ob času, ko so Frossard in drugi kolehaajoči se elementi izstopili iz stranke. »Toča preganjanj — piše. — ki pada izključno na Komunistično stranko, dokazuje na najbolj jasn način, da se je stranka po teh izčističenih utrdila. Dejstvo, da se je postopalo z nasiljem proti enemu delu revolucionarne opozicije dokazuje, da se ima proti sebi moše, ki ne poznajo očarujočih, mamljivih fraz in da predstavljajo ti nevarnost za sedanjim gnjusni družabni red.«

Henry Barbusse pripada k tisti grupi francoskih pisateljev, ki neumljeno biča sedanjim kapitalističnim družabnim red.

Njegov dosevelni odpor proti grozotam vojne se je porodil v njemu baš za časa svetovne vojne, katere se je udeležil. Pogled na vse to, kar je povzročila vojna posast je vplival na njega, da je spisal znamenito knjigo »Ogenj«, ki je prevedena, tudi na slovenski jezik.

Henry Barbusse pripada k tisti grupi francoskih pisateljev, ki neumljeno biča sedanjim kapitalističnim družabnim red.

Njegov dosevelni odpor proti grozotam vojne se je porodil v njemu baš za časa svetovne vojne, katere se je udeležil. Pogled na vse to, kar je povzročila vojna posast je vplival na njega, da je spisal znamenito knjigo »Ogenj«, ki je prevedena, tudi na slovenski jezik.

En dan na Komunistič. vseučilišču Sverdlov

En dan na Komunistič. vseučilišču Sverdlov

Pred nami stoji trinatstropna hiša. Prvi je bila to srednja šola inovitih otrok, sedaj pa bivajo v nji skromnejši ljudje — proletariati in proletarke, katerim preskrbuje vsi tisti, ki so bili se pred kratkim zaposleni po tovarnah in kar znajo, so si z veliko težavo in samoukom, ali v strankinih solah (dijaki so po večini komunisti) pridobili. Sedaj jim Sovjeti nudijo možnost, da se popolnoma posvetijo znanstvu.

Hiša je velika in gola ter malo pripravna v stanovanjske svrhe.

Dijekovi biva po 6 do 8 skupaj v posamezni dvorani. Pohištvo spalnice obstaja iz postelj in miz, ki so po obtoženosti knjigami. V hiši se nahajajo tudi čitalnice, kjer se vsaki uči.

Za moskovske razmere, kjer začenjajo trahiti poslati šole ob 10. ali 10,5, se vstane tu precej rano. Ko je vsak vstal, se umije v skupnem umivalnem prostoru, nato popraviti oni, ki ima službo, sebo.

Tu službo opravlja zaporedoma vsak dan drugi. Posteljo si mora vsak posebej napraviti. Zajtrik se povzije v obedovalnici. Službojci porazdelijo posodo in vsak posebej si gre po zajtrk, ki obstoja iz kave (bolje rečeno kavini nadomestek) in porcije sladkega belega kruha. Za med sprejemanjem kave drži vsak čiprto knjigo pred seboj. Takoj po zajtrku gre vsak na delo. Vsaučilišče se nahaja v bližini.

Univerza obstoja štiri leta in se je razvila iz kratkotrajajočih kurzov, kateri so bili namenjeni prednji straži proletariata, da si pridobi v poteku par tednov ali mesecev višjo izobrazbo. Za časa ko je razsejala državljanska vojna in lakota je to mnogo.

Sedaj traja učna doba tri leta. Prvo leto je posvečeno splošnemu znanju, posebno pa matematični in naravoslovju, ostali dve leti pa socialni vede, narodni ekonomiji in zgodovini (medtem zgodovini ruske Kom. stranke).

V prvem letu so dijaki razdeljeni po skupinah in sicer na podlagi njih znanja matematike. V poteku enega leta se vzemze skoro vsa snov srednje šole. Kaj pa zna približno o matematiki delavec, čeprav je komunist in izboren borilec? Večina jih zna reči računati. Matematika najbolj zanima gojence Sverdlovskega vseučilišča. Zato pa je pridno uče. Trocki je nekdo rekel proletarskim dijakom: »Gledajte z mladimi zobmi graditi znanost!« Nobenemu drugemu predmetu ne pristojata tak teko, kakor ravno matematiki.

Naslednja ura je na vrsti ruska slovnica. Razlika je, kako se privadi, gosposki sin že izza mladih let učenju ali pa odrasli proletarce, ki je okusil že svojo ostarost trdega življenja. Ti le so bolj kritični posebno pa kmečki sinovi, ki se z vso strastjo poprijemajo vede; a uče se tembolj zavestno in hitreje. Med slovnico uro se razpravlja o razliki med prirednikom in glagolom. Učiteljica razlaga: »Prirednik znači lastnost predmeta, nekaj kar je naravi predmeta prirojeno. Na primer: beli sneg, rdeča cvetlica. Tu pa nastane dvom: nestrankski delavec. Ali je »nestrankski« delavec prirednik? Učenci ne analizirajo le pojmov sistematično, ampak mnogo globlje. Cela veda je njim nekaj življenskega nego v navadnih solah. Zato pa je tudi učna metoda drugačnja, zavestnejša, nazorna.

Biologijo poučuje znani učenjak, profesor Zavadovski, učenec posebno priljubljen. Tu se ne zadovoljuje le z poučevanjem, ampak tudi z razgovori. Vodi jim znanstvene poskušnje in opazovanja, in rezultat znanstvenega dela presegaje meje ljudskoznanstvene demonstracije. Ravno tako je pouk kemije in fizike namenjen, da se jih učenci same navadijo, ampak, da se tudi nauče samostojno znanstveno delovati.

Cas med eno in drugo uro se vporablja za čitanje in učenje. Vsak učenec čita dnevno časopise v posebni za namenjeni čitalnici. V čitalni sobi, kjer se delavci grobna tšina, metena etjeter po šu menju obračanja listov. Nudi se nam popolnoma drugo pogled kakor v kelki akademski čitalnici zapadne Evrope; ni tu večnih študentov ne mladičev s trdnimi ovratniki. Dijaki Sverdlovskega vseučilišča so delavci, v pripristih ruskih jopičih, ženske so kratkostrizene in pripristo opravljene.

Kosilo je pripravno a tečno in obstoja iz juhe, mesa in zelenjavo. Popoldne se nadaljujejo predavanja in ostala opravila. Danes po večerji je nekaj posebnega. Ukrajinski ljudski komisar, sodrug Rakovski, ki se je povrnil od konferencie v Lausanni predava o politko konferencie. Velika čitalnica je nabito polna. Predavatelj pride z urusko točnostjo, to je eno uro pozneje kakor je dolženo. Sicer pa ni zamere ruskim sodrugom, ki so itak običeni z delom čez glava.

Prisotnih je skoro dvatisoč ljudi, ki pa ne kažejo nikake neopravilnosti. Pojejo se revolucionarne pesmi in se na vsak močigi nečtu kratkočasni, komaj pa vstopi Rakovski in so ovacije ter pozdravljanja.

Tom Mann, London

VSEM DOPISNIKOM! Opozorjamo dopisnike in vse one, ki dopisujejo z uredništvom ali upravnimštvom »Dela«

Da pravilno frankirajo svoje pisemske pošiljate. Kdor premalto frankira svoja pisma ta koristi le fašistovski vlad in ne sebi, medtem ko oskuduje naš.

Čitatelj!

Ali si že storil to, kar ti nalaga vest razrednozavednega proletarca — delavca ali kmeta? Ali si že dovolj izvršil za širjenje glasila, ki je glasilo vseh tvojih sobratov, enakih tebi v trpljenju in hrepenenem pričakovanju?

Če si že kaj storil v to, da se list širi in urdi, vedi, da mora biti tvoje delovanje nepretrgano, da ni nikoli zadosti pozhrtvalnega truda za pospešitev dneva, ko bodo trpi in osvobodeni in to potom lastnih žuljavih rok.

Da pride v te žuljave roke potrebna energija za zručenje starega in za zgradbo novega sistema, moraš nadaljevati z delom širjenja našega časopisa.

Pridobivaj novih naročnikov, skrbi za to, da se razširi omrežje razprodajalcev, potruži se za prostovoljne zbirke v tiskovni sklad!

Spomni se ob vsakem trenutku, kakšne so dolžnosti zavednega proletarca!

IZ SOVJETSKJE RUSIJE

En dan na Komunistič. vseučilišču Sverdlov

Pred nami stoji trinatstropna hiša. Prvi je bila to srednja šola inovitih otrok, sedaj pa bivajo v nji skromnejši ljudje — proletariati in proletarke, katerim preskrbuje vsi tisti, ki so bili se pred kratkim zaposleni po tovarnah in kar znajo, so si z veliko težavo in samoukom, ali v strankinih solah (dijaki so po večini komunisti) pridobili. Sedaj jim Sovjeti nudijo možnost, da se popolnoma posvetijo znanstvu.

Hiša je velika in gola ter malo pripravna v stanovanjske svrhe.

Dijekovi biva po 6 do 8 skupaj v posamezni dvorani. Pohištvo spalnice obstoja iz postelj in miz, ki so po obtoženosti knjigami. V hiši se nahajajo tudi čitalnice, kjer se vsaki uči.

Za moskovske razmere, kjer začenjajo trahiti poslati šole ob 10. ali 10,5, se vstane tu precej rano. Ko je vsak vstal, se umije v skupnem umivalnem prostoru, nato popraviti oni, ki ima službo, sebo.

Tu službo opravlja zaporedoma vsak dan drugi. Posteljo si mora vsak posebej napraviti. Zajtrik se povzije v obedovalnici. Službojci porazdelijo posodo in vsak posebej si gre po zajtrk, ki obstoja iz kave (bolje rečeno kavini nadomestek) in porcije sladkega belega kruha. Za med sprejemanjem kave drži vsak čiprto knjigo pred seboj. Takoj po zajtrku gre vsak na delo. Vsaučilišče se nahaja v bližini.

Univerza obstoja štiri leta in se je razvila iz kratkotrajajočih kurzov, kateri so bili namenjeni prednji straži proletariata, da si pridobi v poteku par tednov ali mesecev višjo izobrazbo. Za časa ko je razsejala državljanska vojna in lakota je to mnogo.

Sedaj traja učna doba tri leta. Prvo leto je posvečeno splošnemu znanju, posebno pa matematični in naravoslovju, ostali dve leti pa socialni vede, narodni ekonomiji in zgodovini (medtem zgodovini ruske Kom. stranke).

V prvem letu so dijaki razdeljeni po skupinah in sicer na podlagi njih znanja matematike. V poteku enega leta se vzemze skoro vsa snov srednje šole. Kaj pa zna približno o matematiki delavec, čeprav je komunist in izboren borilec? Večina jih zna reči računati. Matematika najbolj zanima gojence Sverdlovskega vseučilišča. Zato pa je pridno uče. Trocki je nekdo rekel proletarskim dijakom: »Gledajte z mladimi zobmi graditi znanost!« Nobenemu drugemu predmetu ne pristojata tak teko, kakor ravno matematiki.

Naslednja ura je na vrsti ruska slovnica. Razlika je, kako se privadi, gosposki sin že izza mladih let učenju ali pa odrasli proletarce, ki je okusil že svojo ostarost trdega življenja. Ti le so bolj kritični posebno pa kmečki sinovi, ki se z vso strastjo poprijemajo vede; a uče se tembolj zavestno in hitreje. Med slovnico uro se razpravlja o razliki med prirednikom in glagolom. Učiteljica razlaga: »Prirednik znači lastnost predmeta, nekaj kar je naravi predmeta prirojeno. Na primer: beli sneg, rdeča cvetlica. Tu pa nastane dvom: nestrankski delavec. Ali je »nestrankski« delavec prirednik? Učenci ne analizirajo le pojmov sistematično, ampak mnogo globlje. Cela veda je njim nekaj življenskega nego v navadnih solah. Zato pa je tudi učna metoda drugačnja, zavestnejša, nazorna.

Biologijo poučuje znani učenjak, profesor Zavadovski, učenec posebno priljubljen. Tu se ne zadovoljuje le z poučevanjem, ampak tudi z razgovori. Vodi jim znanstvene poskušnje in opazovanja, in rezultat znanstvenega dela presegaje meje ljudskoznanstvene demonstracije. Ravno tako je pouk kemije in fizike namenjen, da se jih učenci same navadijo, ampak, da se tudi nauče samostojno znanstveno delovati.

Cas med eno in drugo uro se vporablja za čitanje in učenje. Vsak učenec čita dnevno časopise v posebni za namenjeni čitalnici. V čitalni sobi, kjer se delavci grobna tšina, metena etjeter po šu menju obračanja listov. Nudi se nam popolnoma drugo pogled kakor v kelki akademski čitalnici zapadne Evrope; ni tu večnih študentov ne mladičev s trdnimi ovratniki. Dijaki Sverdlovskega vseučilišča so delavci, v pripristih ruskih jopičih, ženske so kratkostrizene in pripristo opravljene.

Kosilo je pripravno a tečno in obstoja iz juhe, mesa in zelenjavo. Popoldne se nadaljujejo predavanja in ostala opravila. Danes po večerji je nekaj posebnega. Ukrajinski ljudski komisar, sodrug Rakovski, ki se je povrnil od konferencie v Lausanni predava o politko konferencie. Velika čitalnica je nabito polna. Predavatelj pride z urusko točnostjo, to je eno uro pozneje kakor je dolženo. Sicer pa ni zamere ruskim sodrugom, ki so itak običeni z delom čez glava.

Prisotnih je skoro dvatisoč ljudi, ki pa ne kažejo nikake neopravilnosti. Pojejo se revolucionarne pesmi in se na vsak močigi nečtu kratkočasni, komaj pa vstopi Rakovski in so ovacije ter pozdravljanja.

Bilanca trgovine z inozemstvom v prvem polletju 1922

Ruska trgovina z inozemstvom v prvem polletju 1922 je dosegla 113,052.000 pudov v vrednosti 304,066.000 zlatih rubljev (uvoz in izvoz). Kakor pokazujeta te številke, je trgovina z inozemstvom v Rusiji tekom enega leta zelo narasla.

V prvi polovici leta je bilo uvoza in izvoza 13,756 pudov, v drugi polovici pa 53,378 pudov. Izvoz je zadnje čase veliko višji od uvoza. Največ uvoza zadnje čase je bilo v Zivilih, ki so jih dovažali iz raznih držav za pomoč v gladovne pince.

DRUŽE! Jesi li podmirlo pretplatu za »Delo«?

Jesi li našao kojeg novog pretplatnika? Jesi li skupilo listu dobrovoljnih priloga? Ako ovo nisi učinio još, učini odmah i čin redovito. Jer svaki nemar i odgaganje šteti ti i listu i tvojoj klasi.

Vesti iz Jugoslavije

Progoni sindikalnih funkcionera

Zagreb, mesca februara

Urednik »Radničke Stamped« drug Ante Ciliga izagnan na 10 godina. — Uprava tvornice u Bedekovini ubija radnike, a funkcionar građevinarstva drug Ivan Kralj, koji intervensi u tvornici — uhapšen. — Milioner Arko izgledjuje svoje radnike i za to izbija štrajk, a zagrebačka policija hapsi funkcionera dvodjelaca L. Kordića i Salamona, proturuje na 10 godina. — Sekretar M. S. O. drug Krdelj i drug Gavro Predojević progone se bez odluke i osuda na neodređeno vreme iz Zagreba.

Izgleda da se režim u poslednje vrijeme posvema izbezumi. Progoni radničkog pokreta koji su kroz nekoliko meseci jenjali, sada su opet otopeli. Vlada i zagrebačka policija optpuno se stavila u službu kapitala i namjesto da predaju sudu kapitalističke ubojice iz Bedekovine, namjesto da pritegnu uzde nesmiljenom iztavljaču i fabrikantu otvora Arku, chorise se svom snagom na radnike, pune sa njima zatvore i izgone ih na 10 godina iz Zagreba.

Uredniku našega lista drugu Anti Ciligi policija je u srijedu sacpela da ima u toku od 48 sati ostaviti Zagreb. Ova protustupstvena i protuzakonna odluka policije sacprena mu je bez ikakvog obrazloženja.

Dan posljo toga naš urednik Ciliga, koji je student filozofije na zagrebačkom univerzitetu, prisustvovao je skupštini akademičara u sveučilištu. Tu je prvič jedan policijskog agenta i upozorio nam drugu studente. Studenti su tada pozvali spijuna da se odstrani sa sveučilišta, pošto po zakonu nema prava biti na univerzitetu.

Odmah poslje toga uhićen je Ante Ciliga i kroz dva dana držan u zatvoru. Policija mu je prijetila, da će ga predati talijanskim fašistima. Gospoda od policije htela su mu podmetnuti, da je huškao akademičare protiv svete osobe jednog spijuna. Zbog intervencije rektora i sveučilištara i uslijed negodovanja javnog mnijenja, nije Ciliga izručen Mussolinijevim fašistima, nego je izagnan na 10 godina iz Zagreba, kao osoba opasna po javni mir i poredak.

Kako drug Ante Ciliga nije djelovao politički, nego je radio samo u redakciji našega lista i u stanovničkoj organizaciji, jasno je, da nije nikako mogao biti proganjen, zbog toga, jer se tobože obrazloženja sacprena, da imaju u ruku

Mimogrede

Zopet sem nekaj čital in zopet sem si zavezan nekaj misli. Misli sem si pa samo grde in hudobne reči.

Čital sem: V Rimu sta dva leta in elegantna mladenca ukradla iz neke trgovske izložbe mnogo komadov dragocnega perila, obratnikov, nogavic in kraljev. Kradla sta ob belem dnevu in pred očmi varuhov javnega mira in privatne lastnine. Bila sta aretirana. Komisarju, ki ju je izprašal, sta povedala kdo da sta. Bila sta člana dveh odličnih in neobogatih rimskih družin. Nista vedela povedati čemu sta krada. In ker tega nista vedela in ker nista znala dati komisarju nobenih tozadernih pojasnil, se je komisar takoj prepričal, da sta fanta hudo bolna na kleptomaniji. Bila sta radi tega takoj odpuščena in odvedena domov k staršem.

To sem torej čital. Misli sem si pa to-le: »Kleptomanija je bolezen, ki sili človeka da krade tudi če nima človek nobene potrebe. Tako so nam razlagali v šoli, tako je zapisano v slovarju. Kdor je torej okužen s kleptomanijo ne krade radi potrebe marveč zato ker ga v to sili neka višja tajna moč. Ta bolezen pa razsaja navadno le v vrstah bogatih slojev. Kadarkoli zasajoči bogataše in visokorodne osebe pri tatvini vsikdar trde, da so take osebe bolne na kleptomaniji. Ta bolezen je torej visokorodna, aristokratska. Do rezevov ne mara, ker se ne mara poznati. Kadar zasajoči reveži, ki vzame kos kruha zato, da nasili sebe in, če mogoče tudi družino, vedo sodniki tako, da je revež kradel radi potrebe in ne vsled bolezni. In ker je kradel radi potrebe, ker ni hotel prepričati svojega želoda in svojih otrok, da je stradanje najlepša reč na svetu, zato navadno takega tatu spravijo v zapor. Se nikdar nisem čul, da bi bili očitani reveži, ki je kradel, da je bolan na kleptomaniji. Odkar se svet vrli okolu kolnca, kradejo reveži radi potrebe in bogataši radi kleptomanije. Prece zapirajo, druge ne. Prvo je nečastno, drugo ne. Prvi so zločinci, drugi so bolniki.

In sem si misli dalje: Zakaj pa kradejo bogataši in visokorodni ljudje če nimajo potrebe? Zakaj se loti bolezen kleptomanija samo bogatašev in visokorodnih ljudi. Spomnil sem se »nativizma«. Kaj je »nativizem«? Atavizem je oni fiziološki zakon po katerem se lahko ponove v nekaterih poznjih članih družine dobre ali slabe lastnosti dedov, pradedov ali očetov pradedov. Tu imamo rešitev uganka. Bogataši je sad tatvine, je trdil Se. Hijeronim. Ako niso kradli sinovi, so kradli očeti, ali dedje ali pradedje. Vstedi atavizma se ta lastnost ponavlja v sinovih. Stari so tako strastno in tako temeljito kradli, da jim je prešla narava v kri in meso. Sinovi so to naravo podedovali in tej podedovani navadi pravijo, zaradi lepšega, kleptomanija.

Reveži, ki niso imeli takih dedov in pradedov, tudi ni mogoče, da bi bili podedovali tako bolezen. Sedaj smo torej na jasnem zakaj se kleptomanija ne loti revežev marveč počasti le sinove bogatih staršev in visokorodnih družin.

Kleptomanija je torej sad atavizma. Vsak naj si misli pri tem kar hoče. Jaz si mislim tudi svoje. Ako se pa zde komu moje misli grde in hudobne, naj mi odpusti. Krivda ni moja. Grde pisane reči ne morejo poraditi lepih misli. Zato vstra jam pri tem: Ako kleptomani ni tat, pa je polomec tatov. Atavizem je reč, ki je nisem jaz iznašel.

...zna

od 48 sati ostaviti Zagreb jer ce inace biti zatvoreni i silom otprećeni. Mi najodlućenje protestujemo protiv tih najnovijih reakcionarnih polgiva zagrebaćke policije. Gospodi policajcima nije dosta, što su oćeli radnićku imovinu i pretali ju policiosocializmu, nego sad progone svakog, koji malo smeta darzvitom i besjavjenom kapitalistićkom izrabljivanju. Pitamo nadležne faktora, da li je policija postala ekspozitura pojedinih kapitalista, a ćitavu pćstenu javnost upozoravamo, na to najnovije sredjoćevne i mraćne progone protiv radnićke klase. Sigurno jeste, da se time i takovim metodama ne riješava radnićka i ostala pitanja.

Radnićka klasa treba da dobro otvori oći i da se dobro koristi najnovijim iskustvima. Svi burjuzi i njihove stranke prave se prijatelji radnića nebi h dobili radnićke glasove u izborima, a s druge strane izvrgavaju radnićku klasu najgledniji pijaćki i progona. Radnićki treba, da se još ćvrće ćkupi oko svojih nezavisnih sindikata, jer će samo svojim borbom postići bolje životne uslove i svoje oslobođenje.

Usprkos svih progona, mi u svom radu nesmićemo klonuti, nego treba da nastavimo naš posao još većom snagom, izdržljivoću i poćzrvoću.

Žuti, „mirovni kongres“

Prišlo vreme je prošlo od kako smo govorili o nekim »mirovnim markicama« i nekom kongresu što je Amsterdamska Internacionala našla da otvori. I naposljetku je došlo do tog kongresa: u Hagu se je sastao »Svetski mirovni kongres« socializadajćkih internacionala.

Tu su ti pretstavnici raznih sindikalnih organizacija (skoro svi su kova D'Aragona), tu Amsterdamska Internacionala kao domaćin, pa onda dika proletariata: Internacionala N. 2 i 2½. Vredno je da zabilježimo kako Komunistićka Internacionala nije ni pozvana; a vodja najveće sindikalne organizacije, ćuveni Comper, je odbio poziv — jer mu je taj kongres odvise revolucionaran: on — veli — neće da objavi generalni štrajk u slučaju rata, da ga spreči, jer to nije ćevično. I sad da se

Glavosi z dežele

Klic iz Vipavske

Drago »Delo«

Veseli me, da si zopet vstalo ter nas vidiš k nadaljevanju boju. Ker že davno nobeden se ni oglašil v »Delu« iz naše doline, nekaj imenovane »kranjski raj«, zato hočem jaz nekoliko opisati razmere.

V naši dolini se nam godi izredno dobro... K temu pripomorejo razna »izobraževalna društva«: »Narodna čitalnica«, »Delavsko-kmetijska zveza« itd. Ker z idejami ki jih propagirajo ta društva, se da pripraviti ljudstvo, da prenaša trpljenje, budo in razna izkoriščevanja.

Razlog temu je, da je del teh društev na strogo verskem stališču. Vpeljalo je ljudstvo vero, da dobi za vsa trpljenja večno plačilo v nebesih. Drugi del je strogo na narodnih načelih in je njih glavni cilj »osvoboditev naroda«.

V pokročeni do duhovščine in pod vplivom raznih krmarjev, trgcevov ter raznih sesalcev proletarske krvi, niso ti ljudje v moči, da bi po svoji razrednosti mislili: Množi so se tako prednji, da v svoji kratkovidnosti obrekujejo nas komuniste, češ da smo blazni, brezverci, uporniki, nezadovoljivi, izjaljati naroda itd. Dragi sodrugi Vipavske doline! Moramo pripoznati, da smo temu tudi sami krivi, ker premalo širimo naše prave nauke in naše glasilo med ljudstvo.

Dragi sodrugi! Poprimimo se resnega dela ter širimo našo idejo, da nas bo končno pripeljalo do osvobodjenja. Kar nas je malo v posameznih občinah resnih prijateljev komunizma, strmino se v vrste in delujemo smotreno, pripravljajmo se za bodočo boje.

Torej na delo vipavski tepini! Ne zivitarimo vsak zase, ampak združimo se, ker v slogi je moč!

Zivel komunizem!

Iz Soške doline

(Anhovo - Kanal in okolica)

Po požaru, ki je razsajal po celi kraljevini — ko so gorele naše institucije, bili v plamenu delavski domovi in je kralj proleterec škropila ulice mest in vasi, bi si človek mislil, da je tudi gibanje po svobodi suženj utihnilo za vedno. Tako bi se tudi marksistatemu zdelo, da smo mi delavci, sužnji požarne mrhe kapitala, ki polnima nenasično žrelo in se v potu svojega obraza pehamo in borimo za bomo skorjčico kruha v tovarni na brekovihi Soče, da smo utihnil in spimo spanje pravicega tako, da nas ni več med živimi, ali ni več onih svetlih src velike svetovne družine proletariata pod zastavo mednarodnega bratstva, ki vodi k svojemu cilju — svobodi človečtva.

Ne! Mi tvorniški delavci ob divni Soči še živimo kljub temu, da je reakcija, nasilstvo, to je bič v »svobodni demokratični državi« razoralo naša polja svetih organizacij in mislija, da je s tem za vedno ustavila pohod povodnj, to — je gibanje širokih plasti milijonskih mas delavcev in kmetov širom zemeljske oble ter, da je uničila eni naravni črti po svobodi, ki je tako globoko ukoreninjen v srcih razrednih delavcev in kmetov. — Zastonj je plašiti ljudstvo, katere že vidi kako se bodo kdaj uresničile besede one velikega moža, pisatelja Ivana Cankarja, kateri je dejal: »Za stišim dletu, ki kleše graniti steber novi družbi.« (Mar je za to mož takrat sanjal, je-li kaj)? Ne, v svoji beži, v siromastvu je to napisal, v sočustvovanju tih širokih krogov trepetih je to izrekel. To je bilo proroško in jutri bo započela bodočnost ta izrek z resnico!

In če se buržoazija prizadeva zagaziti to prodirajočo silo, se moti. Že vidi tega se moti če ji povemo, da je bil Kristus čbešen in umorjen; Matija Gubec, voditelj vsuzmenjih je pustil glavo na zagrebškem trgu; Gradnik, Kragulj, Munihi in drugi so se borili za dobrobit vseh in zato tudi dali življenje na mučniški način na Travniku v Gorici; — torej oni so bili umorjeni, uničeni, ali njih delo je ostalo, njih nauki polnjo duše tpečih, njih duh pa živi v srcih hrepenceh in svobodno žejnih delavcev-kmetov. — Tedaj je vse zastonj. Ne bombe, ne bojovne in ne prisiljeno tiranje delavcev v nasprotni tobor, ne nobena se tako krvava diktatura ne bo uničila tega, kar mora priti, kar je že zgodovina potrdila: da trpljenje milijonov in milijonov v sedanjosti pripelje proletariata v novo življenje, v svobodno bodočnost, v našo bodočnost, ki je sojena nam, bo naša, samo naša!

PODLISTEK »DELA«

I. CANKAR:

Križev pot

Procesija se je vila zmirom dalje, zmirom navkreber, bilžala se je gozdu. Ali namesto da bi se bila pot zozila, da bi se skrila v senco, se je šele z razširila, tako da je segala preko nje le tu pa tam senca smrekovega vršička. Tla so bila ilovnata, razrita in razpokana. Rdečast praf se je vzdigal za procesijo. Gozd je bil redek, široke gošče so bile poračene s preprosto ali pokrite za pod visoko v orumenelih bodicevju. Tenke sence smrek so risale čudne ornamente. Šele je zdaj cel navkreber, tako da so hodili počasi, vsi sključeni in trudni. In zgalo je, razbejen dež je bil na zemljo, pot je bila pokrita z žerjavico. Sonce je stalo že skoro sredi neba, v strašnem veličanstvu.

Marko se je irasel, ali utrujenost ga je minila, odleglo mu je. Stopal je malomarno, križa skoro ni čutil v rokah, — kot da bi ga bil privezal kdo z vrvoj krog pasu ter ga vlekel za sabo. Hodil je, — kamorkoli, saj je vseeno. Saj ne bo milo nikoli; kar naprej, kamor je. Zeljalo ga je, — ali kaj more človek, če ni vode in če je nikoli ne bo? Lačen je bil, — ali

Tedaj ni čudo, če si ljudje danes žele zopetnih organizacij razrednega boja. Še trdnjšeja združenja delavskega razreda. Delavci ob Sumeč! Soči kličemo delavskemu in kmečkemu ljudstvu okolice: »Strezni se, obrisi si solze obupa! Odprici in kreni k luči, neustrašeno naprej k solncu, k svobodi. Pusti za seboj temo, prevare in delaj roko v roki z ostalim svetom na polju toojih dolžnosti. Citaj edino svoj list »Delo«.

V tem pošiljamo našemu glasilu »Delo« pozdrave solidarnosti in mu želimo veliko žetev na polju dolžnosti do proletariata!

Torej delavci — en zamah in prokleti svet se zruši v prah. Nočemo biti sužnji — hočemo živeti. Hočemo svobodni delati, ustvarjati. Ne podletji pod križem trpljenja pač pa hočemo svobode vstajenja!

Naj živi delavska zavest!
Naj živi solidarnost proletariata!

Več delavcev

Iz Krasa

(Poročilo našega kraškega poročevalca, ki se je podal v razne kraje Krasa, da izve kaj se godi od strani belega terorja).

Razni kraji krškega Krasa so že več časa pozorišče persekucij in preganjanj naših komunističnih sdrugov. Gospodje, ki predstavljajo danes vladu, mislijo, da s temi šikanami bodo ugonobili komunistično idejo. Ali nasprotno. Na Krasu je danes razmah komunistične ideje tako razvit kot dosedaj — odkar eksistira — ni bila še tako razvita. Gospodje fašisti, ki so prišli po večini iz južnih krajev kraljevine in oni domači elementi, ki so se jim pridružili — bivši narodnjaki, sokoli, ki so v letu 1920, ob času državnobornih volitev kričali, da so naši zavedni delavci in kmetje izjaljice slovenskega ljudstva. Oni, ki so imeli za simbol, kot je stalo na lepkih: »Črna zemlja naj pogreze tega, ki odpada« — so danes njih opode.

Preganjanja so se začela v Sežani, nato na Nabrežini, Gorjanskem in Komun. Arretacije, hišne preiskave in razne druge šikane rizo le umrtile one naše ljudi, ki so bili vedno naši temveč tudi oni, ki so bili do takrat pol sem in pol tuj. Uvideli so isti na kateri strani imajo pričakovati rešitve svojega današnjega groznega položaja.

Kmet, ki je prej za silo izjaljal na svoji borni zemlji, ki jo edleljuje v potu svojega obraza, gleda danes s strahom, v bodočnost. Delavec, ki si je bil svet, da bo zaslužil s poštenim delom sebi in svoji družini kosček kruha, nima danes kje delati. Kmet, ki ima danes na prodaj edini pridelek — nekaj vina, ga prodati ne more. Delavec, ki je — stdeč obnavljanje porušenih krajev — upal, da bo dobil služka vsaj par let, je danes razočaran. Odjedajo mu kruh tujci, ki so sem prišli ali pa domačini, ki so si znali pridobiti tujočo prijateljstvo. Imarce stavbinske zadruge, ki rečijo le parasita, občini se za ubogega domačina ni v ne zneni.

Ali delavci in tako tudi kmetje si vse to dobro zapomrjo.

Zato tebi kraški delavec in kmet! Ne zaži, da solnce je že vsijalo, tam na vzhodu tudi tebi Kraševci in, ko isto naše solnce doseže svoj višek, boš dal takrat duška svoji volji. Zato nam bodite pozdravljeni, vi preganjeni kraški tepini! Zivela svoboda! Zivel Komunizem!

Brez kraljeve glave

Strišče, M. K. — prejel smo vaš spis ter ga bomo pregledali. Ako primeren ga objavimo

Salkan, F. S. — tvoje pesmi smo prejeli. Objavimo prihodnjič.

Že ustanovljeni odbori za »Delo« naj praktično pokažejo njih ustanovitve s tem, da nam pošiljajo dopise!

Vsak čitatelj delavskega glasila, propovedujočega razredni boj, je član nestelvine vojske razrednozadajnih proleterev, ki s vsakim dnem zadajajo večje udarce sistemu suženjstva in zasebne lastnine.

Sodrugi! Pridobivajte »Delu« novih čitateljev, novih naročnikov!

Bovško

V oni prefekti številki »Delo« sem čital dopis z naslovom »g. Ostani v albumu. Pripomni mi, da imamo v Bovcu in okolici še hujske kršitelje kolektivne pogodbe kot je imenovani, kateri je, čeravno ne dober vsaj eden še bodi zmernih pri plačevanju delavcev! Pod parolo »vse za narodo« in »naj smo domačini«, skušajo te pijavke, ki so hujske kot vsak tuji podjetnik, ocaigniti delavstvo in polniti svoje nikdar polne malhe. Eden takih ljudskih in delavskih prijateljev, ki komaj čaka kdaj se končajo upostavitvena dela in se že veseli dneva ko se to zgodi, se je izrazil v enem pogovoru, da se mu bodo ponujali še delavci po štiri lire na dan! In on se tega veseli In priznati moram, da je prav če se veselji. Ali pa mu bodo šli delavci res delati? Za to ceno, je pa drugo vprašanje. Gospod Kenda v Dvoru je ta znameniti gospod! Nimate pač slabe ideje, pa tudi nimate prjma o probratu delavčeve dase in vsega njegovega gibanja. Dnes ni več delavce tak, kakor je bil pred vojno! Tudi vi ste prej izobehal zastava v proslavo avstrijskih zmag, a ste danes narodnjaki ter ki bi smel danes izob stati slovensko bojno in v čast novi državi, bi to storil z veseljem. Pa delavci si že iščejo kruha drugod. Ali ne čujete, da se odpravljajo v Francijo in ko ne bodo dela za tiste tu v Bovcu za šestnajst hr dnevno, rajši kot bodo šli k vam delati za štiri lire in pustili doma družino poginuti, bodo zapustili rojstni kraj in njih ljubice mogote. Šli bodo s trebuhom za kruhom. Ali ne veste, da smo tega navajeni, da smo hadili po Nemčiji pred vojno in nismo čakali vaših odpadkov? Tako tudi sedaj ne bomo jedli vaših smeti in pomji! To si zapomnite enkrat za vselej!

Opomniti pa moram naše delavstvo, da se isto vse ne zaveda in ne čuti dosti zavedno. Kakor povsod, tako tudi pri nas ne ve ceniti svojih moči. Imamo take, ki se spremenjajo v petelinike. Kot sem vse preteklo leto opazoval pri več stvarkah in naporih zavednega organiziranega proletariata, se vse delavstvo ne zaveda svoje razredne pripadnosti je pa zato »narodno zavedno«. To delavstvo je metalo polena pod noge svojim tovaršem, ki so se borili za dobrobit vseh. Nobena tvrdka v Bovcu, razen »Cerga«, ni plačevala delavcev po kolektivni pogodbi, najmanj se demašji podjetniki. Delavci, bodite vendar složni in oklenite se vaše organizacije! Da bi bili vi v vaših vrstah tako složni kot so vaši nasprotniki bi že davno pokazali vašo moč! Ker večina ima moč! Zavedajte se, da ste delavci! Delavec drži usodo celega sveta v svojih rokah! Terzi strnite se v močan obroč in bodite složni! Držite se pregovora: »Stoga jati, nesloga tlačita«.

Kadar bo proletariata stal v enotni fronti potem bo diktral lahko svoje želje! Ali niste še naveličani, ali vas ne boli hrbet od poklonov? Kvišku glave, kvišku srce! In naprej v boljše bodočnost. Bodočnost je proletarska.

Delavec

Kljub legalni reakciji komunisti ne klonejo

Protiproletarska reakcija je pričela razsajati v Italiji pred dvema leti v dobi najburnejšega revolucionarnega valovanja.

Iz vojne vrnivši, prevarant proletariata je hotel dejansko razrušiti krivično gospodarsko-politični sistem, ter na razvalinah križne kapitalistične družbe zgraditi socialno republiko delavcev in kmetov.

Iz strahu pred socialno revolucijo, je buržoazija pričela obupan proita ad, ki zadaja proletariatu Italije mučne in grenke z usnje. Nečloveška so sredstva, katerih se buržoazija poslužuje v boju proti proletariatu: uvoji, uničenje, uprepljenje vseh ustanov proletariata, le da si obdrži v svojih rokah politične in gospodarsko nadvladje. Vse te je potovni dokaz lažnjivost demokratizma ter da bo skušal vladajoči razred udušiti v krvi in z lažjo vse poskuse proletariata za osamovojitve.

Da, buržoazija je z brezobzirnim terorjem, sistematično razbila kompaktno vrste strokovno organiziranega proletariata, zrušila gospodarske in kulturne ustanove, uničila vse politične in socialne pridobitve. Ni pa odpravila s tem razrednega boja, nasprotno, ga je poglobila ter še bolj temperaturna revolucionarno zavest proletariata. V tem boju je vrgla raz sebe poslednji plašč ter z dejanj pokazala svoj »liberalizem« in »demokratizem«.

Vrgla je proletariata politično in gospodarsko na stopnjo srednjeveškega suženjstva. Ni mu pa preskrbela minimum

in da je jokala in molila do jutra. Tudi Marko je molil vsi noč, ali jokal ni. Ležal je v postelji s široko odprtimi očmi in pogovarjal se je z Bogom kakor prej nikoli; zdelo se mu je, da je bil čisto bljuz njega, čutil je skoro na čelu dih njegove, njegovo vseljubo, blago roko. In toplo, sladko zapanje ga je napolnilo vraga; vedel je, da bo drugo jutro vse drugače in zaspal je mirno. Toda zjutraj ni bilo kruha, strašen dan je bil; šele ob desetih je prinesla mati hlebec in kar zgrudila se je na klop; ozmerjali so jo bili, heraci. Ali ona ni jokala zaradi Boga, jokala je zato, ker jo je bil varal Bog, ki ga je prosila in rotila vso noč na trudnih kolenih. Od takrat je Marko sovrakel Boga... Zato je vedel da pride v pekli, kjer je več en ožen in večno poželenje po korcu vode... Tako se vije pot neprestano, v žej in lakoti in grozni žalosti, vije se proti peklu, a vije se navkreber. Čudno je, da se vije navkreber, ali pa se Marko moti; pot gre navzdol kakor gori so nebesa, a peklo je spodaj. Kako si je mogel misliti, da gre pot navkreber?...

»Kako pa hodiš, ali si pijan?« Marko je slišal cerkovnikov glas, a odgovoril je samo v misli: »Saj grem, za božjo voljo, saj grem! Čemu pa me preganjate. Saj ne maram ničesar, ne marlice, ne pomaranč, ničesar, samo ne tepite me, za božjo voljo, saj grem!«

Kako ga preganjajo, zabijajo.

Brda

Dolenje, dne 22. februarja 1923.
Briškim kolonom!

Koloni, opozorim vas, da je zadnji čas, da zopet obnovimo našo organizacijo, kakor smo bili leta 1920, ker vzeloposetniški goriškega okraja nameravajo združiti se z vzeloposetniški iz Vidma z namenom, da nam razveljavijo kolonsko pogodbo, katera je boljša nego kolonska pogodba iz Vidma.

Koloni! kakor sem bil leta 1920 z vami, sem tudi sedaj in bom do zadnjega diha z vami. Mogoče vam je že znano, da gospod Polenčič je prišel zadnji hip... od Sokola do Orla, od Orla do klerikalca, od klerikalca do socialistu, do socialistu do fašista. Torej je šel preko vseh strank izvemski komunistične.

Vsi zavedni koloni mrcarjo priznati, da če hoče deželni tajnik delavcev na zemlji gospod Kocjančič in gospod Polenčič uničiti našo organizacijo, treba se je proti njihovi volji organizirati in čistiti jih iz naših vrst. Da bomo meli zopet naših pravih zastopnikov, treba se je pripraviti za razredni boj. Bliza se mesec marc. Odgovedi bodo letele kakor tičke po zraku in mi koloni bomo brez nobene pomoči. V boj se ne sme iti z namenom da se ne zmagaa. Zmagati moremo. Zmagati hočemo na vsak način.

Torej koloni naprej s kolonsko organizacijo.

Zivela Sovjetska Rusija!
Zivela Trejta Internacionala!

Zivio revolucionarni svetovni proletariata!

Tajnik Zveze kolonov

Vsi na delo!

To mora biti geslo vseh tistih, ki želijo prosveta delavskemu tisku.

V sedanjem trenutku ko se stavlja s strani nasprotnikov vse mogoče ovire delavskemu tisku, mora biti vsak zavedni proleterec na svojem mestu. Pomagati nam mora tudi s tem, da sodeluje z gradivom.

Oglasijo naj se torej naši somišljeniki od vsepovsod, kjer čutijo na svojem vratu težo kapitalističnega jarma.

Pri tem naj ne bo nobenih izgovorov!

Naj se nikdo ne sklicuje n. pr. na to, da se ne zna v dopisovanju primerno izraziti! To je prazen izgovor! Vsak naj se izraža tako kakor more, tako kakor mu govori srce.

Lice proletarskega lista mora biti tako, da se v njem zrcali duša proletera, duša vseh tistih ki trpijo in pričakujejo odrešenja. Ti morajo torej stalno sodelovati.

Na delo torej!

živlenskih pogojev, katerih je bil deležen tlačan fevdalnega grofa.

Dve leti črna teorija je tudi doba junaska požrtvovanja, dokaz neukrotljive volje, do boja, do zmage revolucionarnega proletariata. V teh brezštevilnih bojih, izdan od socialne demokracije, je doživel mnogo zmag in porazov. Končno je bil premagan, radi vojaške in gospodarske premoči buržoazije. Proletariat pa bo bogat na izkušnja, ker se je hrabro boril, kot lev, na vseh širnih bojiščih, proti orjaški tehnični in gospodarski premoči sovražnika. Išel je premagan ampak s ponosnim čelom in vzhajajočim rdečim proporcjem razrednega boja.

Da, buržoazija je pela slavospev fašizmu, misleč, da jo je rešil neizogibnega pogina. Po polastitvi državne oblasti s strani fašistov se je komaj odpočila od strahu pred komunistično revolucijo. V nadi, da je močna fašistovska vlada, strfa vsak odpor brezdomovinskega komunizma, se je varala in se bo še varala.

V Italiji je začela nova doba zakonitega preganjanja komunistov. Mussolini je postal vreden sovratnik Hortija, Draskoviča, Pilsutskega in enakih voditeljev reakcije, v državah jako dvomljive politične vrednosti.

Početek zakonitega preganjanja komunistov, kot predstave revolucionarnega proletariata pomeni strah fašistov pred bodočnostjo. Fašizem se zaveda, da je silcer ovira in ovira gibanje delavstva, ni pa uničil mržnje v srcih ponižane prole-

te je sključil. Šli so neprestano, lačni, žejni, trudni, po brezkonni kamnati poti, pod neumljenem solncem, zadaj pa sta jih pehala cerkovnik in gospod s kropilnikom in brevirjem.

Nikjer ni rešitve, ne sladkega počitka, ne korca vode, ne drobtine kruha.

Hudobni ljudje jelo marcelice in pomaranč, pa se še ne ozro, da bi jim vrgli kosček, ubogim, lačnim; Bog imaa vsega dovolj, on bi samo hotel v mislih in konceh bi bilo lakote in žeje; toda on poslušaa požobno molitev in jo zasmehuje.

»Prokleti! Prokleti!« je streslo Marko po vsem telesu. Oči so se mu izbuljele; strašno težak je bil križ, tako da je omahoval pod njim, a solnce je segalo dol s čudno, hoigo, zlato bučico, nagajalo mu je najprvo, pred očmi, nato pa mu je počasi zasajalo v glavo skozi čelo.

Vzdignil se je najvišji klanec; tam zadaj, za smrekami, se je že videlo jabolko na zvoniku podružnice. Ali Marko ga ni videl. Silen strah ga je obšel, ko je ugledal strašni klanec, — strašni prepad. In poslednje upanje ga je obšlo obenem, — bežati!

»Mati! Mati! Ne tidi gor, ne tja dol! Beži! Beži!« ni to stran, ti Francka, na ono! Vleci Mimčo s sabo! Mati, da nas ne vnoje!«

Iskal je njeno roko, omahoval je, križ je tresel in pot pod klanecm, in Marko se je spodtaknil oben in se je utaril s kolom ob les. Prepozno je bilo...

tarste duše. Strah ga je, ker ni rešil najbolj pereh vprašanj. Ni ublažil strašne politično-gospodarske krize, ki razjedaa telo današnje buržoazije. Ni rešil socialnega vprašanja. Nasprotno: vrgel je v obup brezposelstva ogromne mase državnih namestencev, pomnožil je vrste brezposelnih. Kot plen je vrgel kmete v žrelo zemljiških posestnikov, hišne namenjarije v grabeljivje roke hišnih gospodarjev, ni rešil izseljenškega vprašanja. Ničesar ni rešil, razen — in to samo navidezno — buržoazijo, kateri je vrgel kot plen proletariata ter zvrnil na rame delavcev in kmetov vso breme, nastalo po vojni.

Nespehi fašistovskih sindikatov, medsebojni spori s franzazoni, splošni vzmernjivi politični položaj, vse to strah fašistovske despete, ker bojijo se bodočnosti, bojijo se lačne, obupane, do srca razjaljene množice.

Fašizem se zaveda nevarnosti. Zato je pa pričel še z večjo svrdlostjo boj proti komunistom. Ustanovil je 80.000 mož brojče fašistovsko milico in podaljšal vojaško preženeno službo na 18 mesecev.

Tudi z novim legalnim preganjanjem ostane proletariata na svojem mestu. Kljub temu, da je na tisoče komunistov in zavednih delavcev zaprtih ne plone, ker buržoazija ne razpolaga s tolikimi ječami, da bi zaprla vanje ves razred razčeljenih, ki je ji napovedal boj brez premirja, do dneva, ko si na razvalinah kapitalistične družbe zgradi socialno republiko kmetov in delavcev.

Frigidus

Rat

O ratu se mnogo vrlo govori i u vreme mira, a u samom ratu — da i ne govorimo koliko strada. Dabogme, strada siromašni radni narod; on gine na račun »narodne« gospode, dok ova »iferu« municiju, zgrče novac i banici; ako se poruše štogod kapitalističkoga, dolazi pomoć oštećenima u ratu — bogataši je imaju, a sirotinja plaća gladujući i rađeći itd. Dabogme da nas proletere najviše pogađa rat, pa zato moramo malo izbiti da ga razmotrimo.

Kao što je poznato, svesni i revolucionarni proletariata je edini protivnik, prvi protivnik, rata, — jer ga on najteže oseća. Medjutim, taj isti proletariata u Rusiji, kad je došao na vlast, uzgaja i priprema silnu vojsku (to je tako zvani bojševički militarizam, trn u oku svih kapitalista i njihovih slugu — »narodne« gospode). I zbilja, izgleda malo čudnovato, zar ne! Borimo se protiv rata, protiv militarizma itd., a sami — da ne govorimo o najslavnijoj i najmoćnijoj vosci na svetu, o radničkoj i seljačkoj crvenoj armiji u Sovjetskoj Rusiji, da ne govorimo o njoj — mi posvuda stvaramo oružane skvadre proletarske avangarde i spremamo se na odlučan rat protiv tlačitelja (makar se gospoda i ljubila na to).

Zato čemo da vidimo u čemu leži zec. Svi znamo strahote rata. I, kad ih znamo, moramo da se zapitamo: kako to da ljudi ipak ratove? Razufne se, čovek se odlučuje na teške žrtve samo onda kad misli da će ga time običi još teže žrtve, ili kad misli da će njima postići toliko dobra da naknadni sve te žrtve i još da mu preko toga pretekne »dobit«. Zbilja, kad se čovek ne bi nadao »dobiti«, bio bi glup da ulaže šta bilo u nešto nepodno. Ali mi znamo da siromašni radni narod nije imao, nema i ne može da ima nikakve »dobitke od rata (osim prizivje i uvek većeg tlačanja), i zato moramo da kažemo: siromašni radni narod je išao u ratove »na sreću«, to jest da pokuša spas pred većim zlom; pošto je begunčina i hutovnicima pretiła smrtina kažna (jer nisu znali složno da se oslobode kapitalističke vlasti), a oni su pošli i u rat: ako ne idu — smrt je sigurna, a ako podju — možda će se i vratiti. No, da do rata dođe, mora da bude neko ko taj rat hoće. Znamo da to nije rana sirotinja. Pa ko je onda? Ko se nada da dobije od rata više nego što će u njemu izgubiti? Ko hoće rat? Oni što sede daleko u pozadini (u komandama, magazinama i literacijama), oni što ne ginu i ne gladuju, oni što ne gube ništa, — a mogu sve da dobiju u slučaju pobede. To su dakle kapitalisti. Istina, oni ulozu novac u rat, ali ga ulozu — kao u svaki njihov »posao« — zato da ga posle izvuku sa kamatama. Inače ga ne bi ni činili. — Dakle, rat se vodi između kapitalističkih grupa, od kojih se svaka otima za veći »zaloga«, za veći pljačku. Sve što se ratom dobija — zgruču kapitalista, a sve što ima da se podnese — podnaša radna sirotinja. Tih radnih grupa da bude, dok imaa kapitalističkih država, i u njima svaka kapitalistička strana dobija, a proletariata pada sve u dublju bedu. (Najbolje nam to pokazuje miserni položaj proletariata u Italiji i Jugoslaviji — posle »pobeda«, ujedinjenja i »oslobodjenja«).

Ti ratovi, između kapitalističkih država, jesu tako zvani imperialistični ratovi.

Eto zašto radni narod mora svim silama da se odupre imperialističkim ratovima, ratovima između kapitalističkih država, kapitalističkom militarizmu! — Pitanje je samo u tom kako da se imo odupre, kako da se bori protiv takih ratova.

I tu sad dolazi pitanje revolucionarnog militarizma, pitanje rata protiv rata.

Svaki kapitalista i svaka grupa kapitalista, pa i svaka kapitalistička država, ima svoje posebne interese, ti interesi se ne slažu sa interesima drugih pljačkaša, oni dolaze u sukobe i eto rata, crne pošasti za radnu sirotinju. Valja dakle oboriti kapitalističke države, moć kapitalizma, — kapitalizam mora da se obori, ako hoćemo da ne bude rata. Ali kako! Praznim pripekavim — ništa ne vredi; sakrivanjem — po gotovu ne; molitvama — najmanje. Pa šta da se čini onda protiv te kapitalističke države i protiv imperialističkog rata? Valja da se povede rat svima sredstvima protiv njih.

To znači: kad kapitalisti hoće da povedu rat, ceo radni narod treba da odloži rad, da prestanu željeznice tvornice... pa i samog kruha neka nestane. U tom slučaju radna sirotinja ne trpi ništa veću bedu od one u ratu, ali rat ne može da se ostvari. Medjutim, da budemo sposobni za takav čin, moramo svi da smo organizovani u našim klasnim organizacijama, t. zv. sindikatima, fabričkim i seoskim većima itd. Pa i to nije dovoljno. Kapitalisti će poslati svoje žandarme, sudije, paragrafe i tamničara da nas prisile na rad i u rat, a popove i druge prodane duše da nas zaplaše bogom i zakonom, da nas nagovore i blagoslove za međusobno ubijanje u korist kapitalista. Kao što vidimo, naša veća i druge organizacije radne sirotinje moraju da budu osigurane na drugi način. Moramo imati svoje skvadre, koje će se odupreti svakom nasilju buržoazije. Samo tako ćemo moći da otmemo vlast od kapitalista, da ih uputimo iz tvornica i sa zemljišta bogu na istinu, samo tako razorimo buržoaziju, oborimo kapitalističku državu, osigurati vlast radnika i seljaka i sprečiti ratove. Kad nestane buržoazije, nestaća i potreba da se radni narod oruža.

U toj borbi proletariata ne napreduje svuda jednako. Kod nas naprimer sada gospodari fašizam, a u Rusiji već pet godina vlada proletariata. Dabogme da u tom slučaju svi kapitalisti onih zemalja u kojima su na vlasti hoće da unište tu prvu državu radnika i seljaka, jer je ona moćna potpora za sav proletariata drugih zemalja u borbi protiv kapitalizma. I ruski proletariata bi bio slep, kad bi ostao bez svoje. Zato je on morao da stvori silnu crvenu armiju koja se kroz tri godine lavovski borila protiv bandita celog sveta i pobedila. Na nije tog crvenog militarizma, danas više ne bi bilo radničke i seljačke države i za drugo bi zašlo sunce proleterskog oslobodjenja. Sovjetska Rusija je već nebrojeno puta iskreno predlagala opšte razorožavanje, kad kapitalističke vojske ne bi ugrožavale tu našu državu i ona bi razoružala, ali kapitalisti se naprotiv sve više oružaju. I kad je tako, radnici i seljaci Rusije nisu magarici iz redakcije »Istarske Rijetice« već su stvorili najjaču i najbolju vojsku na svetu, koja je izagnala sve grabljivce iz Rusije — pa će i nama pomoći da obranavamo sa našim gosama i njihovim pašadai.

I pored sveg toga, crvena armija ni malo ne liči na kapitalističke bande. Crvena proletarska vojska, koja se lavovski bježe za oslobodu radnog naroda, — obavija korisne poslove, kad je u miru. Proletarska armija je svim silama pomogla da

Kriza kapitalističnega družabnega reda

V državah zmagovalkah, kjer je ostala nasilna organizacija države nedotaknjena, revolucija doslej še ni izbruhnila. A kriza kapitalizma ni mogla več zadržati. Delavstvo viharno zahteva zboljšanje svojega položaja. Sedaj so kapitalisti gotovo pripravljeno nuditi delavcem kakšno kompromisno zahtevo njihovega moralnega nivoja v okvirju meščanske demokracije: razširjenje splošne volilne pravice, kolikor si je proletarij želi, pristavitelj vladno, delavske zahteve, delavske svete z omejenim delokrogom, da celo socializacija proti popolnemu odplačilu lastnikom; vse to morajo proletarij v okvirju buržoazne demokracije z lahkoto doseči.

Toda delavstvo antantnih dežel se pravkar prepričuje o tem, da take politične kompromisne gospodarske sužnosti nikakor ne dvignejo. Proletarij vseh dežel pa zahteva bolj realni položaj: znižanje delovnega časa na sedem dni, v Ameriki celo na šest ur in skuša to — čisto nezavedno — doseči s pomočjo socialistično revolucionarnih sredstev. Izkušnje vojne gospodarstva so predstavitelj zmožnost organiziranja proletarske skupnosti iz meglene daljine socialnih utopij v vidno bližino. Naj je prisilna organizacija vojne gospodarstva nudila še tako spačeno sliko komunističnega gospodarstva, je vendar pokazala masam, da centralno organizirano gospodarstvo vendar ni utopija, ampak iz razmer nujno sledi in vsled tega s sredstvi sedanje družbe rešljiva naloga. Možnost organiziranja proletarskega gospodarstva, možnost spremembe kapitalistične vojnogospodarske organizacije v proletarsko, se zdi neposredno izvedljiva. Vsi delavci zahtevajo angleške Trade-Unions, ki veljajo vedno kot konservativne, nacionalizirane rudnikov, železnice, bank in najvažnejših vej trgovine; zahteve, katerih ugoditev bi pomenila konec kapitalizma. Nemški delavci zahtevajo upogled in sodilno sodenje obratnih svetov pri kapitalističnih podjetjih itd.

Boj za zvišanje življenjskega nivoja se vodi z gospodarskimi bojnimi sredstvi, a z revolucionarno energijo. Orjaške stavke stotisoč železničarjev, rudarjev, kmetov, najprej presojajo gospodarstvo življenjske črpe in Ameriki. Ogromna raztezost tega gibanja mu daje celo značaj revolucionarnega razrednega boja, čeprav gre neposredno v zavesti delavcev samih le za gospodarske zahteve. Kajti buržoazija tem zahtevam ne more ugoditi. Vsi delavci v proletariatu vsa kapitalistična svetla splošna nevolja do del, vedno širše padanje kapitalistične delovne discipline, nezadržljivo padanje produkcije.

Kapitalistični razred pa ne more na noben način ugoditi zahtevam delavstva po realnem zvišanju njegovega nivoja nad prvotni nivo. To bi pomenilo konec kapitalizma, ker bi pomenilo konec nakupinjavne nadvednosti. Kapitalistični razred bi moral opustiti vsak profit in nadaljevati produkcijo v interesu delavcev in kvečjem v upanju na boljše bodočnost. Sedaj si pa mislijo, da bo vodilna birokracija amoralnega kapitala, da bodo direktorji akcijskih družb, produkcijo nadaljevali z zavestjo, da sledi sedaj nekoliko brezdolnih let. Za kapitalistični razred celotno je to pa irealni prepostavek.

Toda nasprotje med zahtevami delavcev in močnimi izdatkom kapitalistične produkcije je tako veliko, da bi tudi kak — v praksi popolnoma nemogoče — opu, sive vsakega profita tega nasprotja ne mogla rešiti. Vojna je zmožnost produkcije v vseh delih zelo zmanjšala; sestav in starostni doprstek prebivalstva se je stril; število delavskih plasti je zelo zmanjšano; proizvodna sredstva so izrabljena, uničena, zaloge dobrin, surovin in produktivskih sredstev so izčrpane. S tem proizvodnim aparatom se ne da, v kapitalističnih razmerah pridobiti potrebno množico dobrin za zadovoljevanje zahtev delavstva. Razen tega je kapitalistična produkcija po vsem svojem sestavu prikladna razdelitvi dobičk. Zaman bi se kapitalistični razred začel odrekati pridobivanju nadvednosti: S tem bi se moglo doseči, da bi delavstvo prejelo za zahtevano zboljšanje položaja vrednost v denarju, ne pa v dobrinah, ki bi bile potrebne za realno zboljšanje njegovega življenjskega nivoja. Kajti proizvodna sredstva, služba produkciji luksuznih predmetov se ne morejo brez trdnega uporabljanja za produkcijo takih dobrin, ki spadajo v konsum delavskega razreda. (To je problem, ki obstaja naprej tudi v proletarski diktaturi.) Zahteva delavskega razreda po realnem zvišanju življenjskega nivoja bi se mogla torej doseči le s pomočjo skokoma dosežne produkcije takih predmetov, ki bi koristili konsumu delavcev.

Kapitalizmu je pa le en način povečanja produkcije lasten: porisanje produktivnosti, to se pravi, pomočnike proizvodnih sredstev, spravljenih v gibanje po enim delavcu, ali — kakor imenuje to Marx — povečanje organske sestava kapitala. Vsa druga sredstva ležijo izven ravne črte kapitalističnega razreda. Zvišanje produktivnosti pa predpostavlja pomočnike proizvodnih sredstev, torej realno akumulacijo. Ta akumulacija je pa v kapitalizmu funkcija kapitalističnega razreda, ker se pravi, da se del pridobljene nadvednosti ne zapravi, ampak uporabi za nadaljnje izpopolnjevanje proizvodnega aparata. Kako pa naj kapitalistični razred akumulira, ko se mora vsled vedno zahtev delavstva po zvišanju položaja še celo svojega profita odreči? Brez profita ni akumulacije, brez akumulacije ni nobene možnosti večje produkcije, 1) brez večje produkcije pa ni nobene možnosti zvišanja življenjskega nivoja.

ga načina delavcev. Ako pa skuša kapital drugo pot, ako skuša delavske zahteve odbiti, da spravi v red produktivski aparat, da hitro akumulira in doseže na ta način ono višjo produkcijo, ki je potrebna za po proletariatu zahtevano realno zboljšanje življenjskega nivoja, nalezti pa na najhujši odpor proletariata. Stavki sledi stavka, nediscipliniranost, nevolja, nestrpnost delavcev, pod takimi pogoji sploh delati, 2) zavestno ali nezavedno zmanjšanje delavnosti. Produkcija mazaduje, nasprotje med delavskimi zahtevami in množino dobrin potrebno za zadovoljevanje zahtev, je vedno večje: kriza kapitalizma se avtomatično postruje naprej.

Iz te alternative bi preostajala kapitalizmu le še ena pot: da bi pridobil proletarij najmanj od odgovite zahtev, težkih za zboljšanje položaja, ob polni delavnosti, na ta način nuder kapitalistične nivoju razred možnost, da hitro, ob zmanjšanju svojih osebnih izdatkov, akumulira, razbija in obrablja proizvodna sredstva nedomeštrirani pripravi potom energičnega sproževanja produktivskih sredstev razširjenju produkcije konsumnih dobrin, kar bi v taki pomerji dobi nudilo možnost, zboljšati življenjski način proletariata. Vitezi meščanskega nivoja socialni demokracije propovedujejo delavskemu razredu potrebo take rešitve. Pozivljajo proletarij, da razredni boj suspendira (odgodi), da dela s polno marljivostjo, celo, da vrši nadurno delo, na drugi strani da ne zahteva za enkrat nobenih »brezmernih« — to se pravi, profit in kapitalistično akumulacijo cvirajočih — mezdnih zvišanj in predvsem da ne zahteva nikakega znižanja delovnega časa. V tem smislu delajo razni Scheidemann v Nemčiji, Gompers v Ameriki, (Turatili in D'Aragnone pri nas) itd. Z maljnim uspehom. Nezadovoljni proletarij ne kaže nobene volje, da bi v skrajnem negotovnem upanju, zadobil pozeje v okvirju kapitalistične sužnosti, nekoliko boljše usodo, opustil zahteve po takoj v okvirju kapitalistične sužnosti, nekoliko boljše usodo, opustil zahteve po takojšnjem izboljšanju svojega položaja.

Ostala bi la še pot — sila. Toda v vojni povečana samozavest proletariata, v vojni pridobljena spretost v rabi orožja, tam naučeno igranje z življenjem, v vse nasilni organizaciji vladajočega razreda kazoece se razkrajanje, dela bala sile, ali popolnoma nemogoče, ali pa sili k upora bi najbrutalnejših oblik po Ogerskem i. t. d. kakor vidimo to na poklicni soldateski kakor vidimo to na Ogerskem. A ta oblika rabe nasilja je za vse pripravna, le ne za dobičkanosne kapitalistične produkcije. Na tej poti je pač mogoče učenje moderne kulture, vrnitev v srednjeveško razmere omejenega domačega gospodarstva in naturalne izmenjave, ne pa kaku mirna kapitalistična produkcija.

Dilema kapitalizma je nerazrešljiva. Revolucionarno trenje zavzema vedno nove plasti. Orjaški zgradil Rusije, vevlasti sto milijonov prebivalcev, ki jo že toliko časa vdi zmagovalni proletarij, katerega vojska sila je uničila vse nasprotnike katerega ekonomske sile so kljub bojkotu od strani imperialističnih vevlasti in kljub več šest let (sedaj že manj osem) trajajoči vojni vidno organizacijo, vzbujala razredno zavestne delavce vseh dežel k vedno novim naporom, da vržejo kapitalistični sistem. Odbiti poskusi na Finskem, Ogrskem in Bavarskem ne izpremenijo nič na dejstvu, da zavzema revolucionarno trenje vedno nove plasti in da nima kapitalizem nobenega sredstva zoper to. Kriza bo mogoče trajala leta in leta, revolucionarni preobrat bo mogoče vzeti desetletja v postev in bo stal desetisoče žrtve: povratek k mirnemu kapitalizmu je izključeno.

To spoznanje, da se morajo vsi poskušati restavracije kapitalistične produkcije ob tem nerazrešljivem nasprotju odbiti, da bi se končal razredni boj s skupnim propadom bojujočih se razredov, ako se revolucionarni preobrat cele družbe ne posreči, 3) je dovedlo že marksistkega narodnogospodarsko izobraženega marxista — tudi pisatelja teh vrst — v boljseviški tabor. Kajti čeprav z začetku proletarska diktatura gospodarski pojem se poveča, vendar tvori podlago za končno rešitev, za zgradbo socialistične družbe.

Dr. Evgen Varga

(Iz knjige: »Gospodarsko-politični problemi proletarske diktature.« Napisal Dr. Evgen Varga, univ. profesor, bivši ljudski komisar in predsednik Najvišjega gospodarskega Sveta ogerske sv. republike.)

Kakor vidimo, je bila knjiga napisana v letu 1920. in je pribečno poglavje v nekaterih stvareh že zastarelo; vendar je v bistvu kriza ravno leta in je stvar na tako klasičen način podana, da bi bilo škoda, ne prevesti je na slovensko.

V času ko je sodr. Varga to knjigo spisal, smo se nahajali v dobi, tik za svetovno vojno, ko se je zdelo, da bo vojni takoj in povsod sledila proletarska revolucija, ko se je delavski razred nahajal še povsod v ofenzivi in ko so nastopali komaj še prvi porazi (propad ogerske, finske in bavarske proletarske diktature), ki se triso zdeli še tako važni. A v splošnem se je pokazalo, da delavski razred še ni bil dovolj pripravljen za prevzete oblasti, to pa vsled dolgotrajne tradicionalne reformistične vzgoje v organizacijskih, ki se je ni mogel oz ne ostre. Ponekod je še sledil reformističnim idejam (Avstrija, deloma Nemčija, Anglija, Amerika), ponekod nacionalističnim (Čehoslovaška, Jugoslavija, Poljska), ponekod pa je bil revolucionaren, a desorientiran, (Italija). Vse te čimnice so pa privedle do tega da se je organiziranje kapitalistične reakcije mnogo hitreje vršilo, nego organiziranje in duševna priprava proletariata za revolucijo. In dčiveli smo, da je pohet reakcije našel proletarij na sredni poti. Meščanstvo je skušalo in skuša uporabljati najbrutalnejšo silo za zasuževanje svojih pozicij, videt, da se proletarij bolj in bolj ponika od reform, ki bi se edine zamogle rešiti kapitalistični družabni red. Kjer je to lahko storilo, se

je posluževalo državne reakcije. (Rumunija, Jugoslavija, Amerika, i. dr.) v državah pa, kjer je bila državna avtoriteta že zlomljena, je to storilo — potom poklicne soldateske, potem fašizma (Italija, Nemčija).

Proletarij mora v tej reakciji ogromno trpeti. V Italiji vidimo, — da je moral žrtvovati že sto in sto najboljših bojujnikov in da zahteva reakcija novih in novih žrtve; isto vidimo v Jugoslaviji, Nemčiji in drugod, čeprav ne v tako grozljivih oblikah. A vidimo tudi, da išče povsod novih poti za prehod v protiofenzivo, da se njegova zavest poglablja in njegova revolucionarnost utrjuje. Z uspehom se poslužuje enotne fronte v obrambi doseženih pravic, osemurnega delavnika, doseženih mezd, političnih in moralnih pridobitev itd. Kriza kapitalizma se je medtem se povečala, produkcija še bolj pada, brezposelnost ogromno narasla in reakcija je še bolj poglablja prepad obema bojujočima se razredoma. Se nikoli nismo stali tako daleč mirni rešitvi iz te krize, kakor danes. In vse to ravno potrjuje naše, komunistično stališče v svoji pravilnosti. Krave izkušnje, ki jih je dobil delavski razred v tej reakciji so izkristalizirale njegovo razredno stališče in ga naučile bojnih sredstev v razredni vojni. Drage izkušnje, a potrebne.

(Konec — priobčil Peter Razbojnik)

Delavska šola

Vrednost in nadvednost

Pojem vrednosti poznamo odkar so se gotovi deli človeškega dela jeli spreminjati in tržno blago ter so se izmenjavali za drugo blago. Ta pojem sega že v prve početke meščanskega gospodarstva, ko so se pojavili na podlagi delitve dela oziroma tudi nedela prvi razredi in stanovi v človeški družbi in se je, do tedaj še enotna občina, razdelila predvsem v mesto in vas. Da, kakor vse kaže, pojav »blaga« lahko stavimo še pred dčbo te socialne razdelitve družbe. Prvo menjavanje tega blaga se je pojavilo po sodobnem »označevanju« za med se enotnimi občini, ki so obstajale pod narodno ali krajevno različnimi razmerami.

Od takrat naprej se je protizvajanje blaga vedno bolj razvijalo in pojem vrednosti se je vedno bolj širil. Vseobčo veljavo pa je dobil šele v sedanji dobi kapitalističnega proizvajanja, ki spreminja vse proizvode človeškega dela in delo samo v tržno blago. Bogastvo družbe, o kateri vladajo kapitalistični proizvajalci, se izraža v neizmerni zbirki blaga.

Pojem vrednosti lahko izrazimo tudi v računski obliki na primer: 5 kg kruha - 1 kg mesa - 1 želez. lopata - 8 lir itd. ali 1 suknja - 2 para čevljev - 12 m plat. in itd. H te obliki, ki je predvsem družabno-gospodarska oblika sedanje kapitalistične družbe, pripomnjamo Marx: »Če producenti suknje, čevljev, merijo to blago z odnosom na platno, kot obično enako vrednost (equivalent) izražajo na ta način v tej topi, prisojeni obliki odnošaje svojega privatnega dela do družabnega celokupnega dela; to je z drugimi besedami povedano: osebni odnosi delavcev, producentov med seboj se izražajo v onih prisojenih odnosajih različnega blaga med seboj.

Do tu si je treba zapomniti, da je protizvajanje blaga-vrednosti starejše, kakor kapitalistična produkcija; kapitalistična produkcija je proizvajanje blaga le po obsegu razširila ter je posplošila. Proizvajanje blaga - vrednosti ni torej specifičen odznak kapitalistične produkcije, ampak to, kar posebno karakterizira kapitalistično produkcijo je proizvajanje — nadvednosti, ki ni drugega, kakor proizvajanje neplačenega dela.

Da se pa ne udamo kvartum domišljijam, je treba tu še spomniti, da tudi pred kapitalistično gospodarstvo ni bilo ravno tako nedolžno, ter da ni proizvajalo poleg življenjskih potrebščin samo še blagovrednost, ampak je tudi ono poznalo gotove oblike »nadvednosti«, ki jih je vsled odkritosrčnosti predstavnikov starih družabno-gospodarskih oblik nečemo tako imenovati. Mi vemo, da so razni malih gospodarstev, na katerih so se svobodni državljani osebno udeleževali dela, vsi večji gospodarski organizmi predkapitalistične dobe sloneli ali na suženjstvu, kakor v starem veku, ali pa na tlačanstvo v srednjem veku. Odkritosrčnost predstavnikov teh suženjskih in feudalnih gospodarskih organizacij je bila tolika, da so naravnost povedali: gotov del človeške družbe ne spada v človeško družbo, ker so sužnji oziroma tlačani; in to slovarj toliko pomenilo kakor priučiti človeka v gospodarskem in družabnem odnosajju volu ali komju. 1) In ker nam Marx označa kot proizvajalce blaga - vrednosti le ljudi oziroma njihovo delo, tu pa nimamo opraviti z... ljudmi ampak za one gospodarske organizme kar se tice dela suženjev in tlačanov, tudi opredelili v njih je gospodarja sužnjevez oz. fevdala kot »proizvajalca« blaga-vrednosti in nadvednosti. On noče dalje vtičati nos v te suženjske in fevdalne gospodarske organizme tudi vsled tega ne, ker so že daleč za nami, a po drugi strani mu nudi sodobna prefrignana, kapitalistična družba dovolj sočnega gradiva. Kapitalistična buržoazija je cilpravila suženjstvo in tlačanstvo ter je razglasila v francoski revoluciji enakopravnost svobodnih ljudi, — datori di lavoro in proletariata — na papirju! Ta proglasitev je tako mamljiva in očarujoča, da se nam nikakor ni čuditi, če si Mussolini »il duce«, ki je precej časa onegaval po socialistični stranki, ne more dvomiti gospodarske brez blagorodnih »datori di lavoro« (saj je še soštarču zasno, da brez soštarča ne dobi ne fik ne podplatov), ko si še tak vleum, kakor je bil Aristoteles ni mogel doumiti gospodarstvo brez suženjev.

Ni povoda torej razegniti marxistično opredelitev nadvednosti čez kapitalistično produkcijo in za naše proletarsko, razredno stališče je tudi dovolj, če si uvojljimo ta pojem modernega suženjstva in tlačanstva v njegovi čisti obliki brez prikrivanja v lepo doneče fraze o človeški svobodi.

Ko je kapitalistična buržoazija premagala fevdalno-tlačansko gospodarstveni red, ni osvobodila človešvja sploh, ampak je del človeštva, to je samo sebe, buržoazije; dotedanje tlačansko ljudstvo je do-

čakalo le usodo novega tlačanstva, usodo proletariata.

Početko kapitalističnega gospodarstva nahajamo v manufakturi. Njena uzorna oblika je bila ogromna delavnica, kjer je proizvajalo prevojnijo število delavcev go tovo blago; to proizvajanje je bilo zaradi večje uspešnosti tako urejeno, da je posamezni delavec ali skupina delavcev izgovajala le gotov del izdelka. V manufakturi oblik, na primer, je eden samokrojil, drugi sešival, tretji podšival itd. Iz manufakture se je potem razvila fabrika — ta trdnjava sodobne kapitalistične produkcije. — Razvoj manufakture pa je bil šele mogoč, ko je bahaški mestni mojster ali prilagodeni prejšnji plemič, lahko dobil dovolj svobodnih ljudi, ki so prodajali svoje edino blago: delavno moč; te ljudi je v resnici tudi dobil vsled razkrajajočega se fevdalizma med tlačani z dežele, ki so se tukrat že lahko kot »svobodni« ljudje selili v mesta. Ti ljudje so postali svobodni, empak njihova svoboda se je izražala napram bogatemu mojstru ali obdajnemu ex plemiču le v »svobodni« prodaji le-tema svojo delavno moč za skorjo kruha, da so se vzdržali pri življenju. Prvič, ko sta trčila ta dva nova razreda, manufakturi gospodar in »svobodno« tlačan-proletarec, v zgodovinski skupaj, imamo v osebni gospodarji: lastnika delavnice, orodja, surovin, denarja, — v osebni proletarca pa skromnega lastnika svoje delovne moči; vse drugo je na strani gospodarja, na strani »datori di lavoro«.

Po prislovnem principu: vsila kole lomja je bil proletarec prisiljen prodati svojo delovno moč gospodarju in sicer za ceno, ki se po istem principu odmerja po najnujnejših potrebščinah proletarske eksistence. In v proletarsko življenjsko potrebinske vhaja skromen kruh, — ne torta, tuja kočca — ne palača, mesto svile — rabešina, vedno delo — ne breždelje. Sila razmer je že taka, da se mora proletarec odpovedati aroganci ter ceniti svo je delo na pr. po življenjskih potrebščinah gospodarja; on se mora zadovoljiti z življenjskimi potrebščinami primernimi svojemu stanu. Kajti z moralnega stališča je tudi napuh in pregreha dvigati se nad svoje »stanovske« razmere.

Tu si moramo torej zapomniti, da je tržna cena proletarskega dela določena po proletarskih življenjskih potrebščinah. Gospodar se pobota s proletarcom za to ceno in nikdo mu ne more očitati sleparstva, kajti celo bedak bi bil, če bi plačal več, kakor je »blago« vredno.

To lahko izrazimo tudi v računski obliki: dnevene prol. življenjske potrebščine - n. pr. 1/2 kg kruha in en četrli kg moke in 20 dkg masti in 2 dkg sladkorja in 5 šport in uporaba stanovanja in uporaba čbke itd. je 15 lir je 5 ur dela.

V naši obliki smo izrazili tudi potrebščine v denarju, ker jih navadno gospodar da proletarcu v tej obliki, in v delu, ker jih proletarec plača gospodarju z delom in ker niso denar in potrebščino kot »blago« nič drugega, kakor nekako okostenelo, strinjeno delo. Pri tem nam je pripomniti, da je za pojem nadvednosti nebitveno, če se življenjske potrebščine raznih kategorij delavcev vsled konkurence ali drugih buržoaznih predsovkov v delavskih kategorijah samih, razlikujejo; mi jemljemo to shematično obliko le, da z analizo nadvednosti znenostavimo, ne da bi bistvo nadvednosti pri tem trpelo.

(Dalje prihodnjic.)

Ženski vestnik

Vzdramite se, proletarske žene!

Komaj je prenehalo svetovno klanja, začele so se mirovne konference, da »konečno uvedejo toliko potrebni mira.« A pokazalo se je takoj, da buržoazija s svojim sistemom in državnim redom ne bo kos nalogi, katero si je prevzela takoj po vojni, to je, da vzpostavi in utrdi gospodarsko in politično svoje stališče s tem, da naloži na proletarij težko breme, sploh vse posledice svetovne vojne.

Edini rezultat teh konferenc in mirovni poganjanj opazimo danes v zadnjih evropskih političnih dogodkih, ki grozijo zopet vsem evropskim državam z novim puščenjem, z novim klanjem.

Proti tem spletkam in egoističnim aferam, katere se danes jasno opazi na vsi krajih, se je proletarij začel organizirati v različne prave proletarske organizacije, v katerih je gotovo, da bo lahko nadaljeval v mednarodnem nastopu proti svetovnemu kapitalizmu, ki z svojim vsilnim grabljenjem grozi delavstvu, da ga spet potlači v vojno trpljenje in gorje.

Proletarska žena, ki je ob priliki izbruhla vojne, čeprav s tužnim srcem pustila svojega moža v bratsko klanje, mora danes zavzeti svoj prostor, kateri ji je odločen v proletarskih vrstah; izvesti mora svojo proletarsko dolžnost s tem, da se udeležuje boja, ki ga vodi vse zavestni proletarski razred proti buržoaznemu d. u. žabnemu redu, koljega posledice se trpljenje in beda delovnega ljudstva.

V tem položaju, v katerem se proletarij nahaja, mora dovesti proletarsko ženo do spoznanja in zavesti, da s svojo udeležbo razrednega boja lahko pomore preprečiti takoj v vsaki vsak položaj buržoazije, s katerim bi bila ponoviti grozno vojno razsajanje.

Proletarska žena, ki pozna bolj od blizu vedno življenje katerega živi delovnega ljudstva, mora ravno radi tega zaupati in samo sebe in v svoje delovanje v vrstah proletariata skupno s katerim si lahko pridobi pred vsem enakopravnost in svobodo.

Življenje, v katerem živi proletarska žena v tovarni in doma, je polno trpljenja in izkoriščevanja. V tovarni je izpostavljena najnesramnejšemu izkoriščevanju, katero se vsled njene izostalsosti izvršuje nemoteno in brez skrbi. Doma, v družini izpostavljenja je večkrat brutalnemu in sirovemu ravnanju moža, demoraliziranega vsled bede, trpljenja in trdega delovnega dela, katero mu odvzame zadnji čut ljubezni do otrok in družine.

Proletarska žena, ki obhaja vsa teža tega bednega življenja a se ne zaveda od kje prihaja, se mora ozreti okolu in opaziti bo, da njena enakopravnost bo popolna tedaj, ko bo njen mož prost vsega duševnega in telesnega suženjstva.

Mara K.

Razno

Čudeži, ki niso čudeži

Samo zelo prekanjeni špiritualisti so se posluževali tega sredstva, da so vodili v zato pripravljene sobe ljudi in jih tam uverili, da slišijo glas iz onega sveta. Na vrvi so imeli obesimo trobento v kakem kotu, ki je pričela izdajati glasove »duhov« in klicati imena umrlih prijateljev tistih, ki so prišli k »čarovniku«, da izvejo za svojo usodo. Včasih se je zaslišalo kakor bi se trobenta približala usedom poslušalcev, čisto blizu je prihajal glas in to je značilo, da je poklicani »duh« že prav blizu ter se mu lahko stavi vprašanja o umrlem prijatelju, sorodniku ali komurkoli. Kakih 10 ali 15 minut po izpraševanju je trobenta nenadoma padla na tla ali pa se pomaknila nazaj v kot.

Pri tem sta dva znamenita sluha radi trobente, in sicer, kaj povzročita, da se trobenta premice in drugič, odkod pride glas v trobento?

Trobenta ni navadna, kakoršno bi človek kupil v prodajalnici za godala, marveč prav v to svrhu izdelana. »Čarovnik« je rad pokazoval, kakor da je ta kova trobenta nekako živo bitje, ki je v njegovi sužnosti in mora storiti to, kar ji on veči. Premikala se je, kakor je on velel, namreč, kakor je on premikal vrvice, na katerih je bila navezana, a tega ni bilo opaziti radi mraka v sobi.

Za premikanje trobente uporabljala »čarovnik« za to pripravljeno teleskopično palico z zaklepom na koncu. »Čarovniku« pridri zaklep k trobenti, podaljša palico in začne premikati trobento kakor ga je volja. Ko se trobenta približa nad glavami gledalcev, ki presenečeni v mraku niti ne opazijo goljufije, ni treba »čarovniku« drugega kot obrniti par vijakov in že trobenta skoči nazaj na stran, ali kamor on hoče.

Tudi glasove ne povzročita nihče drugi kot »čarovnik«. Na koncu trobente je pritrjena kavčugasta cev, katere tanjši konec vodi v trobentino pihalo, drugi konec cevi pa ima »čarovnik«, ki prav potihlo govori v cev. Cev je napeljana skozi posebno magnetično napravo z mikrofoni tako, da so komaj slišni glasovi »čarovnika« povečajo v giblokejšo od tam gro glas v trobento ki pridno odgvarja na vs stavljena vprašanja začudenih gledalcev in jim tolažiti želje njih »prijateljev« na onem svetu.

Včasih se »čarovniku« poslužuje svetle trobente, ki jo prebarvajo z vedno bliščečo se barvo s fosfornim zmesom ali čem podobnim, kar povzroči, da se trobenta v noči sveti kot se svetijo številke na kaki nočni uri budilki. Svetla trobenta v mraku sobi napravi še toliko večji utisek na gledalca, da res mislijo na nekaj nadnaravnega. Črno teleskopično palico, ki je rahljena pri trobenti, je pri tem težko opaziti in ravnotako kavčugasta cev ter vse druge priprave, ki pa jih ima »čarovnik« v drugi sobi ali v kakem skritem kotu, da nihče tega ne opazi.

»Govoreče trobente« v popolnoma mraku sobah se poslužujejo po navadi taki »čarovniki«, ki potujejo in nimajo lastnega doma. Kjer pa imajo svoj dom in lahko po svoje urejajo stanovanje, jim ni treba imeti toliko teme v sobi ko varajo ljudi z »govorjenjem« z duhovim umrlih. V svojem domu toliko bolj spopolnijo goljufijo da ji ni prav lahko priti do dna, posebno če je »čarovnik« dobro izvežban v svojem poslu.

TRPINCENJE OBSOJENCA
NA SMRT

Little Rock, Ark. — Tukaj so z električno eksekucijami štiri obsojence. Pri prvih treh je šla eksekucija gladko izpod rok. Četrtega obsojenca F. G. Bullena so vzeli z električnega stola, ker so ga zdravniški proglasili mrtvim. Položili so ga v raket in izročili pogrebniku, da ga pokoplje. Ko je ležal v rakvi, je pogrebniški opazil, da Bullen diha, in ga ni hotel pokopati. Preiskali so ga tudi zdravniki in so dognali da še živi. Vzeti so ga iz rakve in posadili in privesali zopet na električni stol. Spustili so najj električni tok za tri minute, na kar so ga drugič proglasili mrtvim.

Vsak zavedeni sodrug ali somišljenik ima nalogo, da nam pomaga (z nasvetom, dejanjem, informacijami itd.) čim bolj razširiti omrežje razprodajalcev in poverjenikov »Dela«.

Izdajatelj: I. O. Komunistične stranke Italije
Odgovorni urednik: Posl. Aselmo Marabini
Tiskarna: »Il Lavoratore«.

Pravi komunist hoče vedeti, kako se presojojo svetovni dogodki s komunističnega stališča in s trezno pametjo.

To mu pove „Delo“.

Pravi komunist hoče do dna spoznati razmerje med delom in kapitalom.

To mu olajšuje „Delo“.

Pravi komunist hoče spoznati težave in uspehe delavskega gibanja.

Natej poti ga spremlja „Delo“.

Razun „Dela“ ni v Juljski Benečiji slovenskega delavskega časopisa.

Kako more slovenski delavec misliti, da je zaveden delavec, zaveden komunist, ako ne čita „Dela“?

Kako more delavec upati v boljše bodočnost, ako nima kazipota, ki mu kaže pot v boljše bodočnost?

Čitajte in širite „Delo“.

„Delo“ se nahaja v razprodaji v TRSTU (Mesto)

V. Broletto 181
V. Cologna 6
Corso Caribaldi 2
V. Giulia 508
Piazza Garibaldi 7
V. Industria 16
Largo Pestalozzi 1
V. Molin a vento 48
V. Miramar 1
V. Roma 17
V. del Rivo 44
Piazza S. Lucia
V. Sette Fontane 14
V. S. Marco 26
Sv. Andrej (kolodvor)
V. Scalinata 3
V. della Tesa 196
V. Udine 29

Predmestje in okolica

Barkovlje, Delavske zadruge
Greta 8
Opčine: Ana Daneu
Rojan 8
Sv. Ivan 556
Sv. Marija Magdalena, Delav. zadruge
Škedenj, Delavske zadruge
Vrdela 566
(Kjer ni posebne pripombe so razprodajalnice »Dela« tobakarne ali razprodajalnice časopisov.)

V Gorici

Molesini Vitt., V. Teatro 5
Molesini Jos., V. Canducci
Scomtra Jos., V. Rastello
Hovanschi Rosalia, V. Pellicio
Gualdoni Jos., Corso V. E. 60

Bregant Marija, Viale XX. Settembre 9
Piscioli Bruno, V. Cipressi 2
Marz Augusto, V. Seminario 2
Bressan Augusto, V. Mameli 2
IDRIJA, Ivan Krašna, Hinko Sax
IDRIJA SPODNJA, Anton Lukcan
KOPER, Franc Lonzar
PAZIN, Josip Russian
PULJ, Delavska zbornica

NA DEŽELI

(razprodajalci in poverjeniki)

BERTOKI pri Koprur: Apollonio Josip, družbena gostilna.
BOVEC-DVOR, Jože Mlekuš
BREGI, Vjekoslav Puž
DEKANJ, Vinko Fortuna, Ivan Klepec
DESKLE, Ljudski oder
DORNBERG, Andrej Vodopivec
GORJANSKO, Josip Metljak
HRASTEJ pri Sempetru n. Krasu, Josip Mohorčič
JUŠIČ, Viktor Vlah
KOBARID, Anton Urbančič
LOKEV NA KRASU, Andrej Modere
MATULJE, Ivan Puž
MILJE, Pangher Josip
NABREZINA, Anton Gruden
OPATIJA, Anton Tomašič
OPATIJESELO, Stavbinska zadruga
POSTOJNA: Marinič
RENČE, Frano Čotič
RUKAVAC GORENJI, Josip Martinič, Franc Jurdana
SEZANA, Alojz Jogan, Franc Štolfa, Ferdo Guljič
SV. LUCIJA, Eljig Marega
SOLKAN, Josip Srebrnič
TOLMIN, Avguštin Negro
TRZIC, Anton Tonet
VIRAVA, Marija Ferdančič
VITOJA, Ivan Arčon
ZAGA, Jožef Rot

Delavci, kmetje!

Naročite se na „DELO“, razširjajte ga, prispevajte v njegov tajni sklad. Zahtevajte nabiralne pole od upravnistva.

„DELO“ velja v letu 1923 nastopno:
V Italiji: celoletno vnaprej plačano L. 10-40; polletno L. 5-20; četrtletno L. 2-60. Posamezne številke L. —20.

V inozemstvu: celoletno vnaprej plačano L. 18-20; polletno L. 9-10; 3mesečno L. 4-60.

Naročnino se pošilja vedno vnaprej. Na samo pismena naročila se ne moremo ozirati. To je v vašem in v interesu vašega lista. Denar pošiljajte po poštni nakaznici.

RAZPRODAJALCI „DELA“ Odračunajte redno upravnistvu.

Imena naročnikov, denar in pisma pošiljati na upravnistvo (ne uredništvo)

„DELA“
TRST - Via Malolica 10-12.